

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון [דפים ב'–ג']</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

אחד ממאתים בפעם אחת שנפרצה הגדר, אבל אם גדל חלק מהשיעור הזה בפריצה ראשונה, וגדרו את הפירצה, ולאחר שנפרצה הגדר פעם שניה, גדל השלמת השיעור הזה, אין התבואה נאסרת, כי כל אחד מהשיעורים הללו בפני עצמו, אינו אחד ממאתים ובטל בהיתר.

לשון מחיצת מְחִיצָת ומחיצה

מחיצת הכרם [האמורה בדין שהובא לעיל], היא **גדר או כותל של הכרם**.

ומחצת העדה [האמורה בתורה לעניין שלל מלחמות מדיין], היא **חצי** [השלל של] **העדה**.

ומחיצה האמורה במשנתנו נחלקו בה חכמים. **ללשון ראשון** בגמרא היא **גדר או כותל** [=גודא], כמו מחיצת הכרם. **וללשון שני** בגמרא היא **חציית החצר** [=פלוגתא], כמו מחצת העדה.

דין היזק ראייה

היזק ראייה, הוא מה שאדם ניזוק, ממה שחבירו רואה אותו בתוך שלו, שמחמת ראייה זו של חבירו, הוא נמנע מלעשות בשלו דברי צניעות, והרי הוא ניזוק בכך, שאינו עושה בשלו כל שהיה יכול לעשות בה, ולהלן יתבאר באלו מקומות נאמר שיש היזק בראיה.

בין שתי חצרות כשמעולם לא היה ביניהן גדר – ללשון ראשון בגמרא, אין כאן היזק ראייה, ואין אחד כופה את חבירו לבנות גדר ביניהם, כדי שלא יראה את מעשיו, כי אינו ניזוק בכך שחבירו רואה אותו, שהרי אינו נמנע מלעשות בחצר כל מה שהיה עושה גם לולא ראיית חבירו. וללשון השני בגמרא, יש כאן היזק ראייה, וכופים זה את זה לבנות גדר, כדי שחבירו לא יוכל לראות את מעשיו בחצר.

בין שתי חצרות כשהיה ביניהן גדר בעבר – כשהיתה גדר בין שתי החצרות ונפלה, הכל מודים שכופים זה את זה לבנות את הגדר. רש"י פירש שבזה מודה לשון ראשון, כי כשהיתה גדר, כבר התרצו לעשות כותל, ואינם יכולים לחזור בהם מהתחייבותם. והתוסי' פירשו, שבזה מודה לשון ראשון, כי כשהיתה גדר, כבר הורגלו לעשות בחצר דברי הצנע, בלא להיזהר זה מזה, ומעתה כשלא תהיה גדר, יש כאן נזק לכל אחד מהם, בכך שחבירו רואה אותו.

בין חצר לרשות הרבים – הכל מודים, שכופים את כל אחד מבני החצר לבנות לחצר דלת [וי"א אף בית שער], כדי שלא יוכלו

בבא בתרא

פרק ראשון השותפין

דף ב'

מסכת בבא בתרא פותחת בפרק "השותפין", משום שמסכת בבא מציעא מסתיימת בדיני שותפים, [בית ועליה של שנים שנפלו חולקים כו'].

דיני המשנה יתבארו בעזה"י על סדר הגמרא.

מחיצת הכרם שנפרצה

תבואה הגדלה עם הגפנים נאסרת בהנאה משום איסור כלאים, אלא אם כן היתה גדר בין הגפנים והתבואה, או שהיתה ביניהם הרחקה של ארבע אמות.

ובעל הכרם הוא זה שחייב להרחיק את גפניו משדה לבן [=תבואה] של חבירו ארבע אמות, או לעשות גדר, שאם לא יעשה כן, הוא נחשב למזיק את חבירו, שאוסר את תבואתו, כי ההרחקה שצריך היא מחמת עבודת הגפן. ואם היתה גדר בין הגפנים והתבואה ונפרצה.

כל זמן שלא גדלה התבואה בשיעור של אחד ממאתים ממה שהיה בה קודם, לא נאסרה התבואה, כי המועט שגדל בטל ברוב שגדל בהיתר.

אבל אם גדלה התבואה בשיעור גדול מזה, אין המועט בטל ברוב שגדל בהיתר, [שכלאים אינו בטל ברוב אלא במאתים]. ובזה יש חילוק, אם נתייאש בעל הכרם מלגדור, נאסרה התבואה משום כלאים, כי ביאושו הפרצה נחשבת לפתח בין הגפנים והתבואה, ומאחר שאין ביניהם הרחקה, נאסרה התבואה, ובעל הכרם משלם לבעל התבואה את הנזק הזה, כי בא בגרמתו, וגרמי בנזקין חייב. ואם לא התייאש מלגדור, וכוונתו לגדור מיד כשיגיע לשם, אין הפרצה נחשבת לפתח, ואין התבואה נאסרת.

ר"י מפרש שאין בעל הכרם מתחייב לגדור פעם ראשונה ושניה שנפרצה הגדר, אלא כשיתרו בו לגדור, ואף בפעם השלישית יתכן שאינו מחוייב עד שיתרו בו.

ורבינו תם מפרש שאין התבואה נאסרת, אלא אם גדל בה שיעור של

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

אחד יכול לומר, לא אתן אלא מחיצה דקה או מקום מועט.

אבל כל זמן שלא התחייבו לבנות כותל ביניהם, אין אחד מחייב את חבריו לעשותו, משום שהיזק ראייה אינו נחשב להיזק.

ללשון שני:

מחיצה היינו חלוקה, והמשנה מדברת בחצר שאין בה דין חלוקה, [כפי שיתבאר בעזה"י בהמשך, שחצר השותפים שראויה לחלוקה, מי שירצה חולק אותה על כרחו של חברו, אבל כשאינה ראויה לחלוקה, אין חולקים אותה אלא אם יתרצו שניהם], והדין הוא, **שאם התרצו השותפים לחלוק את החצר שאין בה דין חלוקה, מעתה לא די לסמן את הגבול בין החלקים, אלא האחד מחייב את חבריו לבנות כותל ביניהם, כפי שחייבים לבנות כותל בין כל שני חצרות, [כפי מנהג המדינה], משום שהיזק ראייה נחשב להיזק, ומאחר שחלקו, אין לאחד להיזק את חברו בראייה, ואינו יכול לומר לא התרציתי לחלוק, אלא על מנת שלא לעשות כותל.**

דף ג'

אופן ההתחייבות לחלוק את החצר

כששותפים בחצר שאין בה כדי חלוקה רוצים לחלוק, אין מתחייבים זה לזה לחלוק [ולבנות כותל באמצע], אלא אם כן עשו קניין על כך, שיחלקו, ויש כמה אופנים שניתן לקנות את הדבר.

א. **בקניין חליפין** – שעל ידו יקנה כל אחד את חלקו, כגון זה יקנה צד דרום, וזה יקנה צד צפון.

ב. **בקניין חזקה** – שילך כל אחד ויחזיק בחלקו. [ומאחר שהתרצו לחלוק, מועילה חזקת כל אחד בחלקו, אפילו לא אמר לו חברו לך חזק וקנה].

וכתבו התוס', שלא הוצרכה הגמרא לבאר איך חלה ההתחייבות לעשות מחיצה, אלא ללשון השני, שההתחייבות היא על חלוקה בלבד, וסלקא דעתך שאין כאן מה לקנות. אבל ללשון הראשון, שההתחייבות היא על בניית הכותל, פשוט שמועיל קניין על כך, שמשעבד נכסיו לבניית הכותל.

אולם מדברי רש"י בדף ב' משמע, שדברי הגמרא כאן, מיישבים גם איך מועילה ההתחייבות לבניית הכותל ללשון הראשון, כלומר שבזה מבואר שכל זמן שלא נעשה קניין על הדבר, אין בהסכמה בלבד לחייב אותם לבנות את הכותל.

בני רשות הרבים לראות בתוך החצר, משום שדבר זה, שהכל רואים את בני החצר, נחשב לנזק אף ללשון הראשון, ואין זה כראיית שאר בני החצר, שאין נפסד בראייתם אותו.

בין חצר לגג – הכל מודים שכופים לעשות גדר בין הגג לחצר, כדי שלא יוכל בעל הגג לראות את מעשיו של בעל החצר בחצר. ואף לשון ראשון מודה בזה, כי אין זה דומה לשתי חצרות סמוכות, ששני בעלי החצרות רואים זה את זה, ורגילים להשתמש בחצר, כי כששניהם רגילים לראות זה את זה, ולהשתמש, מתרגלים לעשות בה דברים שאינם נמנעים מחמת ראיית השכן, אבל כשחצר וגג סמוכים זה לזה, בעל החצר רגיל להשתמש בה, ואינו רגיל לראות את בעל הגג, כי בעל הגג אינו רגיל להשתמש בגג, ולפיכך בעל החצר מתרגל להשתמש בחצר דברים שאינם רוצה שיראו, ואינו יכול להיזהר מראיית בעל הגג, כי אינו יודע מתי יעלה לגגו, ולכן עושים מחיצה ביניהם.

בבית – הכל מודים שבעל הבית כופה את שכניו להתרחק מחלונות שלו. והבא לבנות כותל כנגדו, מרחיקו מהחלון 4 אמות למעלה או למטה, כדי שלא יוכל לעמוד על הכותל, ולראות בתוך הבית, וכן מרחיק 4 אמות כדי שלא יאפיל על הבית. והלשון הראשון מודה בזה, כי בבית רגילים לעשות דברי צנעא, שאין רוצים שיראו אחרים, והרואה מזיק לבעל הבית

בין שתי גינות – הכל מודים שכופים זה את זה לעשות גדר בין שתי הגינות, כדי שלא יכלו לראות זה בגינתו של זה, ואף ללשון ראשון, שאומר שבין שתי חצרות אין היזק ראייה, משום שאין אדם נמנע מלהשתמש בחצר, מדברים שהיה משתמש גם לולא היה שכנו רואה אותו, והוא הדין בין שתי גינות, שאין אדם נמנע מלזרוע מחמת ששכנו רואה אותו, ומכל מקום כופים לעשות גדר מטעם אחר, והוא שכשאדם רואה את גינת חברו מלאה ירק, הוא מזיק אותה בעין רעה, וכדי שלא יזיקו זה את זה כל הזמן, [שהרי הגינה מלאה ירק כל הזמן], חייבים לעשות גדר.

ביאור דין המשנה "השותפים שרצו לעשות

מחיצה בחצר בונים את הכותל באמצע"

ללשון ראשון:

מחיצה היינו כותל, והמשנה מדברת בשנים שהיו חצרותיהם סמוכות זו לזו, ורצו לעשות כותל בין החצרות, והדין הוא, **שאם התחייבו זה לזה לעשות כותל ביניהם, שניהם נותנים אותו בשווה**, בין במקומו [שיהיה מונח חציו בחצר הזו וחציו בחצר הזו], ובין בבניינו, [ששניהם משתתפים בו בשווה], כפי מנהג המדינה, ואין

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון [דפים ב'–ג']</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

של החדש.

- **י"א שהטעם הוא שמא יארע אונס**, שיעכב את בניית החדש, ושוב יפשעו מלחזור ולבנותו, ונמצאו בלא בית כנסת. ומהטעם הזה אסור לסתור את הישן, אפילו אם יש ביד הגבאי מעות לבנות, ואפילו הלבנים והקורות מוכנים, כי יש חשש שיצטרכו לכל זה לפדיון שבויים, ושוב יפשעו מלחזור ולבנות את החדש. לגרסת הגמרא לפנינו, אסור לסתור את הישן, אפילו אם יש להם בית כנסת אחר להתפלל בו. אולם י"ג שאם יש בית כנסת אחר, מותר לסתור את הישן קודם בניית חדש אחר, ואין לחוש אם לא יבנו אותו, ורק כשאין בית כנסת אחר, אסור לסתור את הישן קודם בניית חדש אחר, אפילו אם יש להם מקום להתפלל.

- **וי"א שהטעם הוא, משום שכל זמן הבנייה, לא יהיה להם היכן להתפלל**, אבל אם יהיה להם היכן להתפלל, מותר לסתור את הישן, ואין לחוש לפשיעה, אפילו אם המקום שיתפללו בו אינו בית כנסת.

ומכל מקום, **אם רואים בבית כנסת תיוהא** [=ביקוע], ומזומן הוא ליפול, מותר לסתור אותו, אף קודם שיבנו בית כנסת אחר.

מרימר ומר זוטרא סתרי ובנו בי

קייטא בסיתווא ובי סיתווא בקייטא

בי קייטא [=בית קיץ] הוא בית כנסת הראוי לימות החמה, שהאוויר שולט בו, ובי סיתווא [=בית סתיו] הוא בית כנסת הראוי לימות הגשמים, נמוך, וכתליו רחבים, וחלונותיו מועטים.

מתחילת דברי התוס' נראה שפירשו, שבאותו מקום היו בונים בי קייטא לקיץ, ובי סיתווא לחורף, והיה מותר להם לסתור הישן קודם שבנו החדש, כי כשמגיע הזמן שאין הבניין ראוי להם, הרי זה כבית כנסת שראו בו תיוהא, שמותר לסתור הישן קודם בניית החדש.

ועוד פירשו התוס', שהיו להם שתי בתי כנסת, וכל אחד מהם היה במקום אחר, אלא שהיו בונים אותם מחדש, בזמן שלא היו משתמשים בהם. [בקיץ הורסים ובונים מחדש את של החורף. ובחורף הורסים ובונים מחדש את של הקיץ]. ומה שהיו הורסים את הישן קודם בניית החדש, י"מ שלא עשו זאת אלא כשראו בישן תיוהא. וי"מ שמאחר שהיה להם בית כנסת אחר הדבר מותר, [כגרסא השניה המובאת לעיל]. וי"מ שאין לחוש שיפשעו, כי צריכים לחדש מפני הקור והחום. וי"מ שאין לחוש שיפשעו בזמן מרובה של חצי שנה.

עובי כתלים שונים בגובה 4 אמות

כותל של גויל [אבנים שאינם חלקות] בגובה 4 אמות, יהיה חזק, כשיהיה עוביו 6 טפחים.

כותל של גזית [אבנים שהחליקו אותם] בגובה 4 אמות, עוביו 5 טפחים, כלומר בשיעור כזה הוא בנין חזק לעמוד ימים רבים. ואם יהיה רחב 6 טפחים, לתירוץ האחרון בגמרא, יתכן שיהיה חזק אף בגובה 30 אמה. ולתירוץ הראשון בגמרא, יתכן שיהיה חזק בגובה 30 אמה, רק אם יגיע עד תקרה ומעזיבה שעליו, שיחזיקו אותו.

כותל של כפיסין [הם חצאי לבנה, רוחב כל אחד טפח ומחצה, ומניחים חצי אחד מכאן וחצי אחד מכאן וטפח טיט ביניהם] בגובה 4 אמות, יהיה חזק, כשיהיה עוביו 4 טפחים.

כותל של לבנים בגובה 4 אמות, יהיה חזק, כשיהיה עוביו 3 טפחים.

ובכל השיעורים הללו, ספק בגמרא, אם כך הוא עובי הכתלים עם הסיד שטחים אותם בו, או שכך עובי הכתלים בלא הסיד. ומסקנת הגמרא ששיעורים אלו הם עם הסיד.

המחיצה שבין הקדש וקדש הקדשים

- במשכן היתה הפרוכת מפרידה בין הקדש לקדש הקדשים.

- ובמקדש ראשון היה כותל ברוחב אמה מפריד בין הקדש לקדש הקדשים, והיה נקרא אמה טרקסין.

רבינו תם מפרש שטרוק היינו סגור, וסין היינו סיני, והכוונה שהאמה הזו סוגרת את הלוחות שנתנו בסיני.

וי"מ שטרקסין פירושו פנים וחוף, והכוונה בזה, לרמוז, שאותה אמה הייתה ספק מקודשת כקדש הקדשים שבפנים, וספק מקודשת כקדש שבחוף, ומהטעם הזה היו במקדש שני שתי פרוכות, אחת מכאן ואחת מכאן, ואמה ביניהם, כי לא ידעו אם המחיצה צריכה להיות כאן או כאן.

- ובמקדש שני היו שתי פרוכות.

"גְּדוּל יִהְיֶה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֶחָד מִן הָרֵאשׁוֹן"

א. בבניין. שבית ראשון גבהו 30 אמה עד העלייה, והשני גבהו 40 אמה עד העלייה.

ב. בשנים. שבית ראשון עמד 410 שנים, והשני עמד 420 שנה.

איסור סתירת בית כנסת

כשבונים בית כנסת חדש, אסור לסתור את הישן, עד גמר בניינו

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–י"ג)</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ואף על פי שאסור לתת עצות לנוכרים לכפר על חטאם, היה מותר לתת עצה להורדוס, **כי אינו נוכרי, אלא עבד**, וחייב במצוות, **וגם מפני שלא היה אחר שהיה יכול לחזק ולשפץ את בית המקדש**.

ואף על פי שאסור לסתור את בית המקדש קודם שבונים חדש, שמא יפשעו ולא יבנו, בבא בן בוטא אמר להורדוס לעשות כן. ו"א משום שהיה בבית המקדש תיוהא. ו"א משום שאם המלכות אומרת שתבנה, שוב אינה חוזרת בה, ואין כאן חשש פשיעה.

וכשאמר הורדוס שחושש ממלכות רומי אם יעשה בלא לבקש רשות, אמר לו בבא בן בוטא, שישלח לבקש רשות, ועד שיתעכב השליח שלוש שנים, יגמור לבנות את החדש, וכך עשה.

ותשובת הרומיים היתה, אם לא סתרת אל תסתור, ואם סתרת אל תבנה, ואם סתרת ובנית, עבדים רעים, אחרי שעושים, מבקשים רשות, אם אתה מתגאה בכלי מלחמתך, ספר יוחסין שלך כאן, ואין אתה מלך, ולא בן מלך, אלא עבד שנעשה בן חורין מאליו.

מי שלא ראה בניין הורדוס לא ראה בניין נאה מימיו

היה בנוי מאבני שיש ירוק ולבן. ו"א אף כחול. שורה יוצאת ושורה נכנסת, ונראים כגלי הים, שהם נעים ונדים, והעין משתעשעת בראייתם.

עונשו של דניאל

דניאל יעץ לנבוכדנצר, שיתן צדקה, כדי להינצל מהעונש שנגזר עליו, ועל ידי שקיים את עצתו, ארכה שלוות נבוכדנצר שנים עשר חודש.

ו"א שנענש דניאל בכך שנחתך מגדולתו. [כדעת האומרים שנקרא התך, על שם שנחתך מגדולתו].

ו"א שנענש בכך שהושלך לגוב האריות.

ו"א שנענש בכך שהרגו המן.

איזה כותל חייבים לבנות כשחולקים את החצר

ללשון הראשון, כשבעלי שני חצרות סמוכים התחייבו לבנות גדר ביניהם, וללשון השני, בכל מקום שיש שני חצרות סמוכות, שחייבים לעשות גדר ביניהן, משום היזק ראייה, הכלל הוא, שאם לא הסכימו על דבר אחר, בונים הם גדר **כפי מנהג**

בתי כנסת של בבל על תנאי הן עשויות

רש"י מפרש, לעניין שאין בהם איסור אכילה שתייה ושינה וכניסה מפני החמה והגשמים, [מה שאין כן בתי כנסת שבארץ ישראל, שאסורים בכל זה].

ור"י מפרש, לעניין שאם חרבו, מותר לעשות בהם כל דבר שאין בו קלות ראש, אבל בזמן שהם בנויים, אסורים הם באכילה שתייה שינה וכניסה מפני החמה והגשמים. וכשבנה רב אשי את בית הכנסת במתא מחסיא, והכניס מטתו לתוכו עד גמר הבניין, [כדי שלא יתייאש מלבנות], לא לבית הכנסת עצמו הכניס את מטתו, אלא סמוך לבית הכנסת, במקום שהאורחים רגילים לישון ולאכול.

מלכות הורדוס

הורדוס היה **עבד בית חשמונאי**, יום אחד שמע בת קול האומרת, כל עבד שימרוד עתה יצליח, קם והרג את כל בית חשמונאי **אדוניו**, חוץ מילדה אחת שנתן בה עיניו.

וכשראתה זאת אותה ילדה, עלתה לגג, וצעקה, "כל האומר מבית חשמונאי אני, עבד הוא, שלא נשאר מהם אלא אותה ילדה, ואותה ילדה נפלה מהגג לארץ".

וכדי שלא תרקיב, הטמינה הורדוס בדבש שבע שנים. ו"א שעשה זאת מחמת יצרו, שהיה בא עליה. ו"א שעשה זאת כדי שיחשבו הכל שלא מתה, ויאמרו שנשא בת מלך.

הריגת החכמים ועצת בבא בן בוטא

כשמלך הורדוס, אמר, מי הם הפוסלים אותי מהמלוכה, בדורשם את הפסוק, "מקרב אחיך תשים עליך מלך", למעט עבדים וגרים ממלכות? החכמים, קם והרג את כל החכמים [חוץ מבני בתירא], והניח לפניו את בבא בן בוטא, ליטול ממנו עצה.

דף ד'

סימא הורדוס את עיניו של בבא בן בוטא, וניסה את נאמנותו, עד שראה שנזהר בבא בן בוטא מאד, מלקלל את המלך, וכשראה זאת אמר, שאם היה יודע שהחכמים זהירים כל כך, לא היה הורג אותם, וביקש ממנו עצה לכפר על הריגת החכמים.

והעצה שיעץ לו בבא בן בוטא היתה, שיעסוק בבניין בית המקדש. [הוא הרג את החכמים, ובכך כיבה אורו של עולם, שהיא התורה שעסקו בה, וסימא עינו של עולם, שהם החכמים עיני העדה, לפיכך יתעסק בבניין בית המקדש, שהוא אור העולם, ומחמד עינינו].

לעשות מחיצה בין גינה לגינה

ובין שדה לבן [=תבואה] לשדה לבן

אם נהגו באותו מקום לעשות מחיצה, כופים זה את זה לעשות.

ואם נהגו באותו מקום שלא לעשות מחיצה, אין כופים זה את זה לעשות.

ובמקום שאין מנהג ידוע, בין גינה לגינה כופים לעשות מחיצה, ובין שדה לבן לשדה לבן אין כופים לעשות מחיצה.

היכר בעלות על המחיצה

במקום שאין יכולים לכפות זה את זה לעשות מחיצה, הרוצה לעשות מחיצה, ואין חבירו מתרצה להשתתף עמו, כונס לתוך שלו, ובונה משלו, ועושה היכר שהכותל שלו, [ובכך נדע שגם מקום הכותל שלו].

בכותל אבנים עושים היכר של חזית:

ללשון ראשון דעת רב הונא, שמעבה את ראש הכותל כלפי צד חבירו.

וללשון שני דעת רב הונא, שמעבה את ראש הכותל כלפי הצד שלו, [ונקרא עניין זה חזית מבחוץ, כי בולט חוץ לעובי הכותל].

ולדעת רבי יוחנן, טח בטיט אמה עליונה כלפי צד חבירו.

ובכותל של הוצא [=לולבי דקלים]:

לדעת רב נחמן, עושה היכר בכך שמניח כל ראשי הלולבים לצד חבירו, [שהעלים אינם ארוכים כמידת כל הכותל, ומחברים כמה עלים זה לזה, וכל מקום החיבורים יהיו בצד חבירו], וטח אותם בטיט. וי"מ שההיכר הוא שמעמיד את הקנים המחזיקים את המחיצה מצד חבירו.

ולדעת אבוי, לכותל הוצא אין תקנה אלא בשטר, שיביא זה שעשה עדים, ויחתמו לו בשטר, שיודעים שעשה הכל לבדו.

המקיף את שדה חבירו בגדרות

מי שהיו שלוש שדות חבירו סביב שדהו, ומקיפים אותה משלוש רוחות, וגדר חבירו את שדותיו, אף על פי שבכך הוקף הוא משלוש רוחותיו, אינו מחויב לשלם על כך, כי אין שדהו שמורה כל זמן שאנו מוקף מהרוח הרביעית, [ומחמת היזק ראייה גם אין לחייבו, שהרי אין מחייבים לעשות כותל בין שדה לשדה משום היזק ראייה].

ולדעת רב הונא – אם הוקף בגדר מהרוח הרביעית, בין על ידי

המקיף, בין על ידי המוקף עצמו:

המדינה, אלא שיש בזה יוצאים מהכלל:

א. אם נדברים המנויים במשנה, מנהג המדינה לבנות עבים יותר, אין חיוב ללכת אחר מנהג המדינה, ודי לבנות בגויל 6 טפחים, ובגזית 5 טפחים, ובכפיסים 4 טפחים, ובלבנים 3 טפחים.

ב. אם מנהג המדינה לעשות גדר פחות מגדר של הוצא [=לולבי דקלים] **ודפנא** [=ענפי עץ ערמונים. וי"מ שהדפנא הם הקנים שמעמידים את מחיצת ההוצא], אין ללכת אחר מנהג המדינה, כי כל גדר פחות מאלו אינו נחשב גדר.

ומכאן מוכיח רבינו תם, שיש מנהגים שאין לסמוך עליהם, אפילו במקום שאמרו חכמים הכל כמנהג המדינה.

כותל חצר שנפל

כותל שבין שתי חצרות שנפל, מקום הכותל והאבנים שייך לשניהם בשווה, שהרי מתחילה כשבנו את הכותל, היו חייבים לבנותו יחד, משום היזק ראייה, כשכל אחד נותן מקום לבנות ואבנים לבנות בשווה, [וללשון ראשון הדין הזה הוא רק אם ידוע שבנו את הכותל מתחילה, על ידי שהתחייבו זה לזה לבנותו, שאז היו חייבים לבנותו יחד], **ואפילו אם עתה האחד מוחזק באבנים** [כגון שנפלו לרשותו או שנטלם לרשותו].

ומפירוש ר"ח המובא בהגהה בפירוש רש"י מבואר, שהטעם שחולקים באבנים, אף על פי שהם ברשות אחד מהם, כי שניהם שותפים בחצר, ושותפים אינם מקפידים זה על זה, וממילא כשדבר מונח ברשות האחד, אינו מוחזק בו יותר מחבירו, והרי זה כאילו נפלו האבנים ברשות שניהם, ומאחר ששניהם מוחזקים, פשוט שחולקים^א.

ומדברי התוס' משמע, שהטעם שיחלקו בשווה, אף כשהאחד מוחזק, כי תחילת חזקתו היתה אחר שנולד הספק, והיה ראוי לפסוק שיחלקו, שהרי אם היו באים לחלוק את הכותל בעודו עומד, פשוט שהיו חולקים, ואם כן אף כשנפל אחר כך לרשות האחד, לא יחשב למוחזק לזכות בו.

אלא שעיקר החידוש הוא, שאפילו אם היו האבנים ברשות האחד זמן מרובה, שאז אם היה אומר שקנה אותם מחבירו היה נאמן, מכל מקום אינו נאמן לומר שעשה את כל הכותל לבדו, מיגו שהיה אומר שקנה מחבירו אחר נפילה, משום שיש עדות ברורה שלא עשה את הכותל לבדו, שהרי היה יכול לכפות את חבירו לבנות עמו, ולמה יעשה לבדו, ומיגו במקום עדות אינו כלום.

^א ויל"ע בזה, הלא אינם שותפים כבר שנים רבות, מאז חלקו את החצר.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

דף ה'

רוניא קנה שדה סמוך לשדהו של רבינא

רש"י מפרש, ששדה זו היתה סמוכה לשדהו של רבינא, [ולרוניא לא היתה שום שדה], ואם כן, משום דינא דבר מצרא, אמר לו רבינא להסתלק מהשדה. וכנגד זה אמר לו רב ספרא, מאחר שרוניא עני הוא, וצריך את השדה לפרנסה, עד שאתה אומר לו להסתלק בדינא דבר מצרא, משום "ועשית הישר והטוב", שיהיו כל שדותיך סמוכים זה לזה, עשה אתה הישר והטוב לעני זה, ואל תסלקהו.

ויש מפרשים, ששדה זו היתה סמוכה לשדהו של רבינא, ושדה אחרת של רוניא היתה סמוכה לשדה רבינא מהעבר האחר. רבינא סבר מאחר שהשדה שקנה רוניא עתה סמוכה רק לשדהו, רק הוא בר מצרא, ורצה לסלק את רוניא מהשדה שקנה. וכנגד זה אמר לו רב ספרא, שיעשה הישר והטוב, להניחה לרוניא, כיון שסמוכה קצת גם לשדהו, ובכמה דברים עדיפה לו שדה זו משדה רחוקה, [כגון לעניין שמירה, שיוכל לשמור שתי השדות הללו יחד].

ולפירוש רבינו תם, שדה זו היתה סמוכה לשדה של רבינא משלוש רוחות, ולשדה של רוניא מרוח אחת, וסבר רבינא שהוא עדיף, כי הוא מקיף את השדה משלוש רוחות. ואמר לו רב ספרא, שאינו עדיף, כי אין חילוק בין סמוך מרוח אחת, לסמוך משלוש רוחות, ואם כן גם רוניא נחשב כבר מצרא.

ולפירוש ה"ר אברהם, שדה זו היתה סמוכה לשדה של רבינא, ורוניא היה אריסו של רבינא בשדהו, וסבר רבינא מאחר שגוף הקרקע שלו, רק הוא נחשב לבר מצרא. ואמר לו רב ספרא, אף שאין לרוניא בגוף הקרקע, מאחר שהוא עובד בה, גם הוא נחשב לבר מצרא.

אמרי אנשי ארבעה לצלא ארבע לצללא

רש"י שמע, שצלא הוא רצען עני, וצללא הוא רצען עשיר, ואף שזה עני, וזה עשיר, שניהם צריכים לאכול בשווה. [ומשום כך יש לרבינא להניח השדה ביד רוניא, כפי פירוש רש"י הנ"ל, וכפי פירוש יש מפרשים הנ"ל].

ורש"י עצמו פירש, שצלא הוא העור, וצללא הוא רצען, והמוכר עור מעובד, משלם ארבעה בקניית העור, וארבעה לעבדנים לעבדו, ואינו מרוויח הרבה. [ומשום כך יש לרבינא להניח השדה ביד רוניא, שהיה רצען, כפי פירוש רש"י הנ"ל].

ורבינו תם מפרש, שצלא הוא עור גדול, וצללא הוא עור קטן, ודמי

רבי יוסי אומר, שהמוקף משלם למקיף את שווי חצי הגדר, שהוא מוקף בה מארבע רוחותיו, כפי שווייה האמיתית.

וחכמים אומרים, שהמוקף משלם למקיף, כפי מה שעולה מחיצת זולה של קנים להקיפו מארבע רוחותיו.

וי"א שלדעת חייא בר רב – אם הוקף בגדר מהרוח הרביעית, בין שהקיפו חבירו בין שגדר עצמו:

רבי יוסי אומר, שהמוקף משלם למקיף, כפי מה שעולה מחיצת זולה של קנים, להקיפו מארבע רוחותיו.

ולפי זה לדברי חכמים, המוקף אינו משלם למקיף כן, אלא י"א שאינו משלם למקיף אלא כפי שהיה משלם לשומר על התבואה, בשעה שעומדת בקמותיה, [שהוא זמן קצר, ואינו עולה כמו לבנות גדר שלימה].

וי"א שרק על שלוש הראשונות אינו משלם, כי לעניין חיובם כבר יצא זכאי בדין, אבל כשהמקיף גדר את הרביעית, מודים שהמוקף משתתף עמו במחיצה הרביעית, ומשלם לו כפי שווי מחיצה זולה של קנים, [שאינו לך אדם שלא יהא מסייע ברביעית, על מנת שיהיה גזור מארבע רוחותיו].

וי"א שרק כשהמקיף גדר את הרביעית נחלקו חכמים, [ואומרים שאינו משתתף אלא ברביעית], אבל כשהמוקף גדר את הרביעית, והראה שרוצה בגדר, מתחייב להשתתף עם המקיף בכל ארבע הרוחות, [לפי שווי מחיצה זולה של קנים]. ומפירוש רש"י נראה שרש"י אינו גורס את התירוץ הזה.

וי"א שלדעת חייא בר רב – אם הוקף בגדר מהרוח הרביעית בין על ידי המקיף בין על ידי המוקף עצמו:

חכמים אומרים, שהמוקף משלם למקיף, כפי מה שעולה מחיצת זולה של קנים, להקיפו מארבע רוחותיו.

ורבי יוסי אומר שכשהמקיף גדר את הרביעית, אין המוקף משלם לו כלום, ורק אם המוקף גדר את הרביעית, והראה שרוצה בהקפת גדר, הוא משתתף עם המקיף גם בשלוש הראשונות, [לפי שווי מחיצה זולה של קנים].

ואמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה כרבי יוסי, שאמר מגלגלים עליו את הכל, בין גדר ניקף את הרביעית, בין גדר מקיף את הרביעית.

ומסוגית הגמרא בדף ה' מבואר, שהלכה כן כרבי יוסי אליבא דרב הונא, שמחייב את המוקף לשלם, כפי השווי האמיתי של הגדר.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מיגו אינה מועילה כנגד חזקה.

עוד כתבו התוס', שלא נאמרה חזקה זו, אלא בקובע זמן בפירוש, אבל הלווה סתם, פורע אף בתוך שלושים, אף על פי שסתם הלוואה שלושים יום.

ומאחר שדבר זה כל כך פשוט, שאין אדם פורע חובו קודם הזמן, אם מת הלווה קודם הזמן, המלווה גובה את החוב מהיתומים, בלא שבועה שלא גבה מאביהם, [שלא כשאר בעלי חובות הגובים מיתומים, שאינם גובים אלא בשבועה].

וכתבו התוס', שלא נאמר הדין הזה, אלא לעניין גבייה מיתומים גדולים, אבל מיתומים קטנים אין גובים כלל, אפילו מת הלווה קודם הזמן.

כי לדעת האומרים אין נזקקים לנכסי יתומים קטנים משום שפריעת בעל חוב מצווה היא, וקטנים אינם חייבים במצוות, אין שום יתרון בכך שידוע שאביהם חייב, ואין להם לפרוע, כי אינם חייבים במצוות.

ואף לדעת האומרים אין נזקקים לנכסי יתומים קטנים כי יתכן שהאב פרע את החוב, ואם כן, כאן שידוע שלא פרע, היה לנו לגבות מהם, מכל מקום אין גובים, **כי אי אפשר לקבל את תביעת המלווה שלא בפני בעל דינו,** וקטנים נחשבים כאינם בפנינו.

ואפילו אם כבר התקבלה התביעה בחיי האב, אפשר **שלעניין יתומים קטנים יש לחוש שהאב פרע אפילו תוך הזמן,** ואין לגבות מהם.

ולדעת אבני ורבא ורב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע:

אם **בא הלווה ואמר, פרעתי בתוך הזמן, נאמן** [בשבועת היסת], כמי שאמר פרעתי בזמן, שיש הפורעים חובותיהם קודם הזמן שנקבע להם, כדי שלא יטרידו אותם לשלם בזמן.

ומכל מקום רק הלוואה אדם פורע קודם הזמן, אבל את בנו אין אדם פורע קודם שלושים יום, משום שאינו חושש שיתבעוהו בהגעת הזמן, שהרי יכול לומר לכל כהן שיתבע, אתן לאחר.

א"נ הטעם שאינו פורע קודם שלושים יום, כי עדיין אינו מחוייב, ואם ימות הבן, לא יתחייב כלל.

מיגו במקום חזקה

ספק בגמרא אם אדם נאמן בטענת מיגו, כנגד חזקה המכחישה את טענתו, או שאינו נאמן, כגון לפי דברי ריש לקיש, אם בא הלווה אחר זמן הפירעון, ואמר פרעתי בתוך הזמן, האם נאמן, מיגו שהיה אומר פרעתי בזמן, שאז היה נאמן, או שאף בטענת מיגו, אינו נאמן לומר שפרע תוך הזמן, כי חזקה זו שאין אדם פורע תוך זמנו עדיפה.

עיבוד עור קטן שווים לדמי עיבוד עור גדול. [ומהטעם הזה המצרן מרוח אחת, שווה למצרן מארבע רוחות, כפי פירוש רבינו תם הנ"ל].

בניית כותל חצר שנפל

לדברי הכל, כשנפל כותל בין שתי חצרות, **כופים בעלי החצרות זה את זה, לחזור ולבנות כותל גבוה 4 אמות,** כדי שלא יוזקו זה מזה בהיזק ראייה.

וכשידוע שהאחד בנה את הכותל, ובא ואמר, **לא שילם לי שכני את חלקו,** וחייב לשלם לי, **וזה אומר נתתי,** הרי זה **בחזקת שנתן,** כיוון שחובה עליו לסייע בבניין הכותל, ומשפט זה לכל גלוי, ודאי לא היה הבונה בונה משלו, אלא תובע את שכנו לבי"ד, ומאחר שלא תבעו, ודאי קיבל ממנו את חלקו. [ואין חילוק בדין הזה, בין אם אומר ששילם אחר גמר הבנייה את כל חלקו, לבין אם אומר ששילם באמצע הבנייה את חלקו במה שכבר נבנה, אף לדעת האומרים, שאין אדם משלם תוך זמנו, כי כל נדבך שנבנה, מיד זמנו לשלם].

וכשהאחד בנה כותל גבוה מארבע אמות, **שכנו אינו חייב להשתתף עמו,** אלא עד גובה 4 אמות, שזה השיעור למנוע היזק ראייה. **אולם אם בנה השכן כותל אחר כנגד הכותל הראשון בגובה הכותל הראשון, כדי לסכך על שניהם תקרה, גילה דעתו שחפץ בתוספת הכותל, ומיד בגמר בניית הכותל השני, חייב לשלם על חלקו בכותל הראשון,** למעלה מארבע אמות, אף על פי שעוד לא הניח תקרה על הכתלים. [ואינו פטור בטענת אני נהנה, וחברי לא חסר, שכבר בנה את הכותל, כי כשהוא מגלה דעתו שחפץ בכותל, חייב לשלם עליו. א"נ משום שחברו חסר, כי לולא שהיה מזיקו בראיה, לא היה מגביה את הכותל]. **ובזה, אם הראשון תובעו, ואומר לא שילמת לי, וזה אומר שילמתי,** [אף על פי שלדברי הכל האומר שילמתי בזמן, נאמן], זה **בחזקת שלא נתן,** כיוון שאין משפט זה גלוי לכל, עד שיחייבוהו בי"ד אינו עשוי לתת, ואם היה משלם, היה לו לבקש מהראשון שובר על התשלום.

המלווה ממון לחבירו וקובע לו זמן לפירעון

לדעת ריש לריש ומר בר רב אשי [שהלכה כמותם]:

אם **בא הלווה ואמר, פרעתי בתוך הזמן, אינו נאמן,** בין בא ואמר זאת בתוך הזמן, בין בא ואמר זאת בסוף הזמן, כי דבר ידוע הוא, שלא יפרע אדם חובו קודם זמנו.

ומבואר בתוס', שלא נאמר הדין הזה אלא בהלוואה, שהעדים מעידים עליה, ועל הזמן שנקבע לפירעונה, אבל אם אין עדים, יש להאמינו, מיגו שהיה אומר לא לווייתי, או לא קבעת לי זמן, ומיהו יתכן שטענת

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ב. באפריזא וקבעתא דכשורא ימשיכו לבנותו. רש"י פירש, שאלו הם שני דברים, שניכר מהם שעתיד לבנות עלייה, על גבי מה שבנה כבר, **שאלו הם שני אופנים שמכינים להנחת קורות העליה על גבי הכותל**, שלא ירקבו מלחות הכותל, אפריזא הוא שמניחים עץ ארוך ועב על פני כל הכותל, להניח עליו קורות העלייה, ואקבעתא דכשורי הוא, שעושים חורים בכותל, וממלאים אותם נסרים, לתקוע בהם את קורות העליה. **והתוס' פירשו**, שאקבעתא דכשורי הוא דבר שניכר ממנו שעתיד לבנות כלפי מעלה, כפירוש רש"י, אבל **אפרזתא הוא היכר, שעתיד להאריך את הכותל לצד**, והוא כשסוף הכותל אין האבנים שוות, אלא אחת נכנסת ואחת יוצאת.

בי כוי אינו ראייה על השתתפות בבניה

כשהאחד הגביה את הכותל למעלה מארבע אמות, ועשה בו הכנה [של חורים], להנחת קורות מצד חבירו, שאם ירצה לבנות כותל אחר, ולסכך על שניהם, ישתמש בהכנה הזו, אין בכך הוכחה שהשכן השתתף עם הבונה, כי גם כשאינו משתתף עמו, הבונה עושה כן, כדי שאם לאחר זמן ירצה השכן לבנות כותל אחר, ולסכך על שני הכתלים בתקרה, יהיו בכותל הראשון חורים מוכנים לכך, ולא יקלקל הכותל בעשיית חורים.

חזקת תשמישים

דבר ידוע הוא, שאין אדם מניח לחבירו להשתמש בתוך שלו תשמיש של קביעות בלא רשות, ולפיכך **המשתמש בשל חבירו שעה אחת בלא שימחה בו חבירו, נאמן לומר מכר לי, או נתן לי במתנה זכות זו של השתמשות**, ואין חבירו נאמן להכחישו, שאם האמת עמו היה מוחה בפעם הראשונה שהשתמש שם.

ושיטת ריב"ם [בדף כ"ג], שהמשתמש בפני חבירו שלוש שנים, ושותק, זכה המשתמש בתשמיש ההוא, **אפילו אינו אומר שקנאו או קיבלו במתנה מבעליו**.

ובאו בגמרא כמה חילוקי דינים, האם חזקה לדבר אחד מועילה אף לדברים אחרים:

החזיק להורדי [=להניח ראשי עצים דקים על כותל חבירו]. ללשון ראשון דעת רב נחמן **שלא החזיק לכשורי** [=להניח קורות כבדות תחת הראשונות]. ולדעת רב יוסף לכל הלשונות, וכן לדעת רב נחמן ללשון שני, **החזיק אף לכשורי**.

החזיק לכשורי, לדברי הכל **החזיק גם להורדי**.

החזיק לנטפי [=שיטפטף גגו מי גשמים לחצר חבירו על פני כל אורך

וכתבו התוס' **שדעת רמי בר חמא בבבא מציעא שחזקה עדיפה ממיגו**.

דף ו'

הסומך משתתף בכותל הראשון

כבר התבאר לעיל, שכשבנה האחד כותל גבוה מארבע אמות, שכנו אינו חייב להשתתף עמו במה שגבוה מארבע אמות, אלא אם כן סמך לו כותל אחר, וגילה שרוצה בכותל ראשון, [לסכך תקרה על שני הכתלים], ומיד כשסמך את הכותל השני חייב לשלם חלקו בכותל הראשון, אף על פי שעדיין לא השתמש בו לסמוך עליו תקרה:

אם בנה את הכותל השני כנגד כל הכותל הראשון, חייב לשלם חלקו בכל הכותל הראשון.

וכן אם בנה את הכותל השני כנגד מקצת הכותל הראשון, וניכר ממה שבנה שעתיד לבנות עוד, [כפי שיתבאר בהמשך], חייב לשלם חלקו בכל הכותל הראשון.

אולם אם בנה את הכותל השני כנגד מקצת הכותל הראשון, וניכר ממה שבנה שאינו עתיד לבנות עוד, [כפי שיתבאר בהמשך], אינו חייב לשלם חלקו בכל הכותל הראשון, אלא כנגד מה שבנה בלבד.

ואם בנה את הכותל השני כנגד מקצת הכותל הראשון, ולא ניכר ממה שבנה, אם עתיד לבנות עוד או לא. לדעת רב הונא, ודאי יבנה כנגד כל הכותל הראשון, וחייב לשלם חלקו בכולו. **ולדעת רב נחמן**, מאחר שאין וודאות שיוסיף לבנות כנגד כל הכותל הראשון, אינו חייב לשלם חלקו בכל הכותל הראשון, אלא **כנגד מה שבנה בלבד**.

אופנים שניכר מהכותל אם עתידים

להמשיכו או עתידים שלא להמשיכו

א. קרנא ולופתא לא ימשיכו אותו יותר. רש"י פירש, שקרנא [=קרן זוית] ולופתא [=חיבור] דבר אחד הוא, והוא בניין מועט שרגילים לבנות בקרן זוית של הבתים, ואם בנה בניין מועט זה, כנגד הכותל שעשה הראשון בין החצרות, אינו משתתף עמו בכל הכותל, כי אין רגילים להמשיך לבנות את הבניין המועט הזה. **והתוס' פירשו ששני דברים הם, קרנא הוא המעקם את סוף הכותל מימין או משמאל כלפי הכותל הראשון**, וניכר מזה שלא ימשיך לבנותו לאורך הכותל הראשון, **ולופתא הוא העושה את ראש הכותל צר**, וניכר מזה שלא ימשיך לבנותו כלפי מעלה.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

בעל הכותל בשעה שסמך, כי עד סוף החג סבור שלא עשה זה סוכתו אלא עד סוף החג, ולכן לא מחה בו.

אבל **אחר 7 ימים**, [כלומר אחר שמיני עצרת], **יש כאן חזקה**, ואם לא מחה בו בעל הכותל, שהרי לא נעשית הסוכה לצל, אלא למצווה, ואם לא היה לו זכות להניחה לעולם, היה לבעל הכותל למחות בו מיד, שכן דרכם היה לקבוע סוכתם לצורך כל השנים, וכשרואה שאינו סותר את הסוכה מיד אחר החג, הרי זה יודע שכוונתו להניחה שם לעולם, ואם לא מכר לו זכות זו, יש לו למחות, ומתוך שלא מחה, מוכח שהדין עם הסומך.

ובכל אופן, אם הסומך חיבר את הסוכה לכותל בטיט, יש כאן חזקה מיד, כי חיבור בטיט מראה שכוונתו להניח את הסוכה באופן קבוע, ואם כן יש לבעל הכותל למחות בו מיד, ומתוך שלא מחה, מוכח שהדין עם הסומך.

חיוב עשיית כותל בין שני גגות

א. כששני הגגות סמוכים זה לזה.

אין חייבים לעשות מחיצה גבוהה 4 אמות ביניהם, כי אין אדם משתמש תדיר בגג, וכשרוצה להשתמש, יכול להיזהר מראיית חברו בנקל, כי מאחר שגם חברו אינו רגיל להשתמש בגג, ימצא הרבה זמנים שלא יהיה חברו בגגו, ויעשה הוא בגג את מה שחפץ.

אלא שלדעת רב נחמן חייבים לעשות ביניהם מחיצה גבוהה 10 טפחים, כי על ידי המחיצה הזו לא יכנס האחד לחבירו לגנוב, שאם יעבור את המחיצה הזו, לא יוכל להצטדק מדוע עבר אותה, [אבל אם היתה מחיצה נמוכה מזה, היה אומר, חפץ נפל לי לגגך, ונכנסתי ליטלן].

ב. וכששני הגגות רחוקים זה מזה ורשות אחרת מבדילה ביניהם.

חייבים לעשות מחיצה גבוהה 4 אמות ביניהם, מחמת היזק ראייה, כי כשהגגות רחוקים זה מזה, אין האחד מרגיש כשחבירו עולה לגגו, ואינו יכול להיזהר שלא יראה אותו.

והדין הזה שווה בין כשמפרידה ביניהם רשות היחיד בין כשמפרידה ביניהם רשות הרבים, כי גם כשמפרידה ביניהם רשות הרבים, אין האחד יכול לומר לחבירו, עשה מחיצה לבדך, שהרי אתה צריך לשמור עצמך מהיזק ראייה של בני רשות הרבים, כי בכמה דברים הוא ניזוק רק מחבירו, ולא מבני רשות הרבים, [א.בלילה אין בני רשות הרבים הולכים, וחבירו נמצא

הגג בלא מרזב]. לדברי הכל **החזיק גם לשפכי** [=לעשות מרזב ויקלחו כל המים במקום אחד].

החזיק לשפכי, ללשון ראשון דעת רב נחמן **שלא החזיק לנטפי**, ולדעת רב יוסף לכל הלשוניות, וכן לדעת רב נחמן ללשון שני, **החזיק אף לנטפי**. ולדעת רב נחמן **לא החזיק לצריפא דאורבני** [=לעשות גג של צריף של ענפי ערבה], כי בזה הטיפות סמוכות מאד, ואין בעל החצר יכול להשתמש תחתיהם, ולדעת רב יוסף **החזיק אף לצריפא דאורבני**.

המשכיר בית לחבירו בבירה גדולה

בירה גדולה, היא בית ארוך מאד, חלוק מתוכו להרבה חדרים קטנים, ומשכירים אותם לבני אדם, וכל שוכר, מלבד מה שמשתמש בחדר ששוכר, יש לו זכות להשתמש בדברים נוספים:

בזיזים וחורים שבכתלים מבחוץ עד ארבע אמות, לדברי הכל משתמש בהם.

בעובי הכותל בראשו [כששכר חדר בעלייה], **לדברי הכל משתמש בו**.

אולם **בזיזים שבתרבוץ אפדני** [=גינה קטנה שעושים כנגד פתח הטרקלין החשוב שבבירה]. **לדעת רבה בר אבנה אין משתמש בהם, ולדעת רב נחמן משתמש בהם.**

וברחבה שאחורי הבתים. לדעת רב נחמן אין משתמש בה, ולדעת רבא משתמש בה.

הסומך קורות סוכתו על כותל חברו

א. בסוכה העשויה לצל:

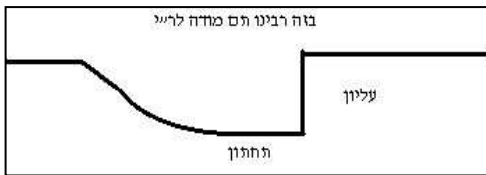
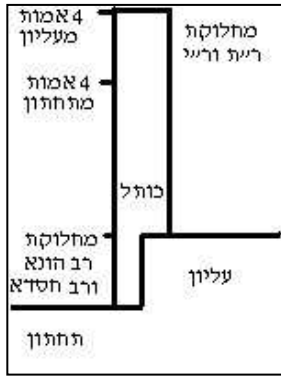
עד 30 יום אין כאן חזקה, והסומך אינו נאמן לומר שקנה את הזכות לסמוך את הסוכה על הכותל לעולם, אפילו לא מחה בו בעל הכותל בשעה שסמך, כי עד 30 יום אדם מניח לחבירו לסמוך סוכתו על כותלו, כי סבור, צריך זה לצל, ולימים מועטים יטלנו משם.

אבל **אחר 30 יום יש כאן חזקה**, ואם שתק בעל הכותל עד עתה, הסומך נאמן לומר שקנה את הזכות לסמוך את הסוכה על הכותל, כי אם אין לו זכות לסמוך את הסוכה על הכותל, ודאי לא היה בעל הכותל שותק עד עתה.

ובסוכה של מצווה:

עד 7 ימים אין כאן חזקה, והסומך אינו נאמן לומר שקנה את הזכות לסמוך את הסוכה על הכותל לעולם, אפילו לא מחה בו

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקייעור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
<p>כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הדברים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)</p>						

דף ז'

בית ועלייה ששקעו בארץ

אחים שירשו בית ועלייה, וחלקו אותם ביניהם, אחד נטל בית, ואחד נטל עלייה, ולאחר מכן החל הבית לשקוע בארץ.

אם בשעת חלוקה לא התנו ביניהם מה יעשו כשישקע הבית. כל זמן שלא שקעה העלייה לעשרה טפחים הסמוכים לקרקע, בעל הבית אינו יכול לחייב את בעל העלייה לצאת מהעלייה, כדי שיבנה את בית חדש, ואפילו אומר לבנות הכל מכיסו, ולשכור לעליון דירה עד גמר הבנייה. אבל כששקעה העלייה לעשרה טפחים הסמוכים לקרקע, בעל הבית אומר לבעל העלייה, למטה מעשרה טפחים רשותי היא, ואין לך רשות להיכנס בה, ויסתרו ויבנו בית ועלייה חדשים.

ואם בשעת החלוקה התנו ביניהם, שכשישקע הבית, ולא יהיה ראוי לתחתון, יבנו בית ועלייה חדשים. אם שקע הבית באופן שאין רגילים לדור בו, בונים בית חדש, ושיעור זה הוא שלא יוכל להיכנס לבית בחבילות קנים ארוכים, ולהחזיר עצמו לכל הצדדים.

שוף [אכריסד]

רש"י מפרש, לשון שחייה והתכופות. ור"י מפרש, לשון שפשוף.

בוקי סריקי

פירושו כדים ריקים, כלומר דברים שאין בהם טעם.

בעל הבית מעכב על כותל הנבנה כנגד חלונו

אחד בנה כותל כנגד חלונו חבירו, וכשבא בעל החלון לעכב עליו

בביתו, ב. בני רשות הרבים רואים אותו רק כשהוא עומד, וחבירו רואה אותו גם כשהוא יושב, ג. בני רשות הרבים רואים אותו רק כשיתכוונו לכך, וחבירו רואה אותו אף ממילא].

וכשעושים את המחיצה, כל אחד בונה חצי מחיצה, חצי זה שלא כנגד חצי זה, כגון זה בונה חצי דרומי וזה בונה חצי צפוני, ומוסיפים מעט יותר מהחצי, כך שעל ידי צירוף המחיצות, לא יוכלו לראות זה אצל זה.

ואפילו האחד כבר בנה את חלקו קודם שתבע את חבירו לבנות את חלקו, חבירו חייב לבנות את חציו, ואינו יכול לדחותו, ולומר שאינו רוצה לבנות חצי גג, כי אומר שאם היה תובע אותו תחילה, היה אומר לו, או בנה הכל אצלך, או אבנה הכל אצלי, משום שעדיף לבנות הכל בגג אחד, כי אז אין צריך לבנות את התוספות על החצאים, וגם עתה שצריך לבנות רק חצי, קשה למצוא פועלים לדבר מועט כזה, ולכן אומר שהראשון יבנה הכל אצלו, ומכל מקום אין מקבלים את דבריו, והוא יבנה את החצי השני.

שתי חצרות זו למעלה מזו

כשם שחייבים לעשות מחיצה גבוהה 4 אמות בין שתי חצרות העומדות בשווה, כך חייבים לעשות מחיצה בין שתי חצרות שהאחת גבוהה מחברתה, ומחיצה זו עושים עד גובה 4 אמות של העליונה, אלא שנחלקו חכמים, באיזה חלק מהכותל משתתף כל אחד מבעלי החצרות.

חיובו של העליון:

לדעת רב הונא – העליון אינו חייב לבנות אלא מהקרקע שלו ולמעלה עד 4 אמות, אבל מהקרקע של התחתון עד הקרקע של העליון, התחתון בונה לבדו, ואין העליון מסייע לו.

ולדעת רב חסדא – העליון משתתף עם התחתון גם בבניית הכותל שמקרקע התחתון עד לקרקע העליון.

חיובו של התחתון:

לפירוש רבינו תם – התחתון אינו חייב לבנות אלא עד גובה 4 אמות מהקרקע שלו, אבל למעלה מזה עד 4 אמות מקרקע העליון, העליון בונה לבדו. [אלא אם כן אין חלוקים בגובה אלא במקום חיבורם, אבל רחוק ממנו גם קרקע התחתון נעשית גבוהה, שאז מוטל עליו לבנות עד גובה 4 אמות שלו, שהם גם 4 אמות ממקום הגבוה].

ולפירוש ר"י – בכל אופן התחתון חייב לבנות עד גובה 4 אמות של העליון, כי כשהעליון עומד בגבול חצרו, התחתון רואה אותו.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

טענה ב. אין נקרא אספלידא, אלא כשהאור נכנס בו, ואם כן יאמר בעל האספלידא, כשחלקנו, נפל לחלקי אספלידא, ועתה אין זו אספלידא, [אלא אידרונא, כלומר חדר אפל].

ודחו טענה זו, כי וודאי אף על פי שאין בו אור כשאר אספלידא, עדיין שמו עליו, וכל ששמו עליו, אף על פי שאינו ראוי לשמו, דינו כדין שמו, כמו ששנינו, שהאומר לחבירו, כרם אני מוכר לך, ונתן לו דבר שאין בו גפנים, אבל הכל קוראים לו כרם, [וגם הקונה יודע שכך הוא נקרא], הגיעו.

טענה ג. לדעת רב אשי ורבא, בעל האספלידא זכאי לטעון, חלקנו על דעת שאדור באספלידא, כמו שדר בה אבינו.

ולדעת רב חמא ושמואל [שהלכה כמותם], אין זו טענה, וכל שלא קנה מאחיו את הזכות הזאת, רשאי בעל התרביצא לבנות את הכותל, [ובלבד שירחיק ממנו 4 אמות], אף על פי שממעט את אור האספלידא, [ומונע מבעל האספלידא לראות את שדותיו].

וכן הדין בשאר דברים שהאחים חולקים, אין לאחד זכות בחלק חבירו, ואין להם דרך זה על זה, ולא סולמות זה על זה, [שאם נטל זה בית וחצר, וזה נטל עליה, אין לבעל העלייה להניח סולמו בחצר. ור"י מפרש שאם נטל זה בית, וזה נטל עליה וחצר, אין לו לסמוך את סולמו בכותל הבית].

וכתבו התוס' שטעם הדינים הללו, כי אחים שחלקו, הרי זה כמוכרים זה לזה את חלקם במה שנוטל זולתם, ולדעת שמואל, מוכר בעין יפה מוכר, ואינו משייר לעצמו שום זכות במה שמוכר.

דין שובר על שטר של יתומים

יתומים שירשו שטר חוב מאביהם, ובא החייב, והוציא שובר, שכתוב בו שפרע את החוב לאביהם.

לדעת רבינא – מאחר שחתומים עדים בשובר, ואין להחזיקם כשקרנים, ודאי השובר אמת, וקורעים את השטר.

ולדעת רב חמא – אמנם אין גובים את החוב שבשטר מחמת השובר, אבל אין קורעים את השטר, כי יש פגם בשובר, שאם הוא כשר מדוע לא הוציאו החייב בחיי האב, ולכן מניחים את השטר ביד היתומים, ואם כשיגדלו יביאו ראיה שהשובר שקר, יגבו את החוב.

דברים שבני חצר כופים זה את זה לעשותם

א. בית שער.

לעיל [בדף ב'] פירש רש"י, שבונים כותל עגול נגד השער סביב,

בטענה שמאפיל עליו, ביקש לרצותו על ידי הדברים הבאים, ולא התרצה:

א. אסתום חלון זה, ואעשה חלון גבוה ממנו מעל גובה הכותל שלי. ולא התרצה, כי הכותל ניזוק כשנוקבים בו חלון.

ב. אסתור כותל ביתך עד מקום עשיית החלון החדש, ואשוב לבנותו בחלון גבוה. ולא התרצה, כי כותל שחציו חדש וחציו ישן אינו מחזיק כראוי.

ג. אסתור את כל הכותל שיש בו חלון, ואבננו מחדש עם חלון גבוה. ולא התרצה, כי כותל חדש בבית ישן אינו מחזיק כראוי.

ד. אסתור ואבנה כל הבית מחדש. ולא התרצה, כי אין לו היכן לדור.

ה. וגם אשכור לך מקום אחר לדור בו בנתים. ולא התרצה, כי יש לו טרחה בכך.

הדין עם בעל הבית, ואפילו אינו משתמש בו לדירה, אלא לעצים ותבן.

האחים שחלקו אספלידא ותרביצא

שני אחים ירשו אספלידא [=רש"י פירש שהוא טרקלין יפה. והערוד פירש מערה. ור"י פירש שהוא אכסדרא, כלומר בניין מואר, על ידי שהוא פרוץ מרוח אחת], ותרביצא [=גינה שבצד האספלידא], אחד מהם נטל את האספלידא, ואחד מהם נטל את התרביצא.

לאחר מכן בא בעל התרביצא, ובנה כותל כנגד האספלידא, [לפירוש רש"י ור"י, הדבר הזיק לבעל האספלידא, כי הכותל מנע מהאור להיכנס לאספלידא, כפי הצריך לה. ולפירוש רבינו תם הכותל מנע מבעל האספלידא, לראות את שדותיו שהיו מעבר לתרביצא]. ובא בעל האספלידא לעכב עליו.

מכמה טעמים רצה רב אשי לומר שהדין עם בעל האספלידא:

טענה א. שנינו בברייתא, שאחים שחלקו שדה וכרם, זה נטל שדה וזה נטל כרם, יש לבעל הכרם 4 אמות בשדה, כי צריכים הם לעבודת הכרם, [כשהולכים עם השוורים סביב הגפנים], שעל מנת כן חלקו, שיטול עם הכרם את הצריך לו. והוא הדין כאן, יש לבעל האספלידא ליטול עמה את האור הצריך לה.

ודחו זאת, כי כשמעריכים את שווי הכרם, מחשבים את העבודה הצריכה לו, וכנגד זה נטל אחיו, אבל כשמעריכים שווי אספלידא, אין מחשבים את שווי האור הנכנס לו, ואם כן מאחר שאחיו לא נטל כנגד שווי האור, אינו מחוייב להניח לו את האור.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רוחה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג)</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	---	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

דף ח'

אני חומה ושדי כמגדלות

רבי יוחנן ביאר, "אני חומה", זו תורה, [המגינה כחומה על לומדיה]. "ושדי כמגדלות", אלו תלמידי חכמים.

וריש לקיש ורבא ביארו, "אני חומה", זו כנסת ישראל, [כלומר כל העם הגודר עצמו מלהיטמע בגויים]. "ושדי כמגדלות", אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

הטלת מס על חכמים

המטיל כרגא [=כסף גולגולת] **על החכמים עובר על הכתוב בתורה בנביאים ובכתובים, משום שבכולם מבואר, שהחכמים אינם צריכים שמירה או לשאת בעול המלכות.**

בתורה – אמר משה לקב"ה, "אף חובב עמים" [=אף בשעה שאתה מחבב את העמים ונותן להם שלטון], "כל קדשיו" [של עם ישראל] "בידך" [לשומרם], "והם תוכו לרגליך" [=אלו תלמידי חכמים שמכתתים רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה], "ישא מדברותיך" [=ללמוד תורה ולשאת ולתת בדברותיך].

בנביאים – שנאמר (הושע ח' י"י) "גם פי יתנו בגוים" [=אם כולם או רובם ילמדו בגלות, יתנו מלשון מתניתין], "עֲתָה אֶקְבָּצֵם". "ויחלו מעט ממשא מלך שרים" [=ואם מעט מהם יהיו לומדים, אותו מעט יהיה בטל מלשאת משא מלך ושרים].

בכתובים – מבואר שצווה דריוש מלך פרס, את פחת עבר הנהר, על אנשי כנסת הגדולה, "מנדה בלו נהלך לא שלטי למרמא עליהם" (עזרא ז' כ"ד), "מנדה" אלו מיסי המלך, "בלו" זה כסף גולגולת, "והלך" זו ארנונא. רש"י פירש עישורי תבואות ובהמות. ור"ח פירש ארוחת דורון לשלטון העובר ממקום למקום], "לא שליט למירמא עליהם" [=אינו רשאי להטיל עליהם].

וכתבו התוס', שהטעם שציווה זאת, כי היו עסוקים בבניין בית המקדש, [שהוא מלאכת שמים], אלא שמכאן יש ללמוד, שאין להטיל מס גם על לומדי התורה.

אלו מצרכי העיר גובים מהיתומים

כלל הדבר, כל מה שיש ליתומים הנאה ממנו, גובים מהם, וכל דבר שאין להם הנאה ממנו, אין גובים מהם. ואלו הפרטים שבאו בגמרא.

כריא חדתא [=כריית באר מים לשתות], **גובים** מהם. כי גם הם צריכים למים. **אולם אם לבסוף לא נמצאו מים**, ולא באה

ועושים בו פתח מהצד, משום היזק ראייה, שלא יוכלו בני רשות הרבים לראות לתוך החצר. וכאן פירש רש"י, שעושים אותו להיות שומר הפתח יושב שם בצל, ומרחיק את בני רשות הרבים מלהציץ בחצר.

ומבואר בגמרא שאין ראוי לעשותו בתוך החצר, ואם יש בו דלת שאי אפשר לפותחה מבחוץ, אין ראוי לעשותו אף חוץ לחצר, כי הוא מפסיק בין העומדים בחוץ, לבני החצר, ולא יוכלו לשמוע את העניינים הקוראים בשער, ולכן יש לעשותו מחוץ לחצר בלא שיהיה לו דלת, או מחוץ לחצר עם דלת שאפשר לפתוח מבחוץ, שאז העני נכנס לתוך בית השער עד דלת החצר, וקורא לבני החצר.

עוד מבואר בגמרא, שלדעת חכמים, כופים לעשות בית שער לכל החצרות. ולדעת רבן שמעון בן גמליאל, אין כופים לעשות בית שער, אלא לחצרות הסמוכות לרשות הרבים.

ב. דלת [לחצר עצמה, ואין זו דלת של בית שער החצר].

רש"י פירש, שעושים את הדלת כדי לנעול את החצר, ואם כן משמע שהיא נעשית לצורך שמירת החצר. אולם מדברי התוס' [בדף ב'] משמע, שהדלת נעשית משום היזק ראייה של בני רשות הרבים.

ובזה הכל מודים שכופים לעשות דלת בכל החצרות.

דברים שבני העיר כופים זה את זה לעשותם

לדברי חכמים, בכל מקום בני העיר כופים זה את זה, לעשות לעיר חומה דלתים ובריח, להגן מפני הגייסות הבאות לשלול את בני העיר.

ולדברי רבן שמעון בן גמליאל, רק בעיירות הסמוכות לספר, כופים זה את זה לעשות חומה.

אופן גביית בניית החומה

ללשון הראשון – לפי ממון ולא לפי נפשות. כי הגייס בא ליטול ממון, ולא נפשות, ואם כן מי שממונו מרובה, החומה מגינה עליו יותר.

וללשון השני – לפי הקרבה לחומה, ולא לפי ממון, כי הגייס שולל תחילה את הקרובים לחומה, והרחוקים ניצלים. והתוס' כתבו שכונת הגמרא שגובים גם לפי הקרבה לחומה, ולא רק לפי ממון, אבל לפי ממון ודאי שגובים, ועשירים יתנו יותר מעניים, אלא שעשירים קרובים יתנו יותר מעשירים רחוקים, ועניים קרובים יתנו יותר מעניים רחוקים.

ומחכמי התורה אין גובים כלל, כי החכמים אינם צריכים שמירה.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

והעורב אכזרי על בניו, ואינו מביא להם מזון, ולפיכך הקב"ה מזמין להם יתושים מתוך צואתם, ואוכלים. ועל זה נאמר, "נותן ... לבני עורב אשר יקראו".

כמה יהא בעיר ויהא חייב לשאת בעול עם אנשי העיר מי שיושב בעיר בלא דירה, ובלא קרקע נאמרה בו החלוקה הבאה.

לתמחוי [שגובים מאכלים לעניים], גובים ממנו כששהה **30 יום**.

לקופה [של צדקה], גובים ממנו כששהה **3 חודשים**.

לכסות [בגדי עניי העיר], גובים ממנו כששהה **6 חודשים**.

לקבורת [עניי העיר שהיא הוצאה יתרה], גובים ממנו כששהה **9 חודשים**.

לפסי העיר, גובים ממנו כששהה **12 חודש**.

ומי שקונה חלק בעיר הרי הוא כאנשי מיז. לדעת התנא של המשנה כן הדין כשקונה **בית דירה** בעיר. וי"א שלדעת רבן שמעון בן גמליאל כן הדין כשקונה **קרקע הראויה לבית דירה**. וי"א שלדעת רבן שמעון בן גמליאל כן הדין כשקונה **קרקע כלשהו בעיר**.

יושבי העיר ואנשי העיר

כל השוהה בעיר 30 יום נקרא יושב העיר. ונפקא מינה לעיר הנדחת, שכל יושביה שעבדו עבודה זרה, נידונים בסייף, וממונם אסור בהנאה. אבל מי ששהה בה פחות משלושים יום, ועבד עימהם עבודה זרה, מאחר שאינו נחשב בכלל יושבי העיר, נידון בסקילה, כיחיד העובד עבודה זרה, וממונו מותר בהנאה. **וכן נפקא מינה, לענין נודר הנאה מיושבי העיר, שאסור בכל ששהה בה 30 יום**

וכל השוהה 12 חודש בעיר, הרי הוא בכלל אנשי העיר. ונפקא מינה, לענין נודר הנאה מאנשי העיר, שאינו אסור אלא בשוהים בה 12 חודש.

צדקת איפרא הורמיז

איפרא הורמיז אמו של שבור מלכא שלחה ארנק של דינרים לרב יוסף, כדי שיעשה בהם מצווה רבה, ופדה בהם שבויים. [י"מ שפדה בהם שבויים גויים. וי"מ שפדה בהם שבויים ישראל]. ובדף י' יתבאר בעזה"י, מדוע קיבל ממנה וקיים בקשתה.

ההנאה ליתומים, **מחזירים** להם מה שגבו מהם, כי אינם בני מחילה.

אגלי גפא [=שערי חומת העיר], **ופסי העיר** [=קרשי עץ לחזק שערי העיר], **ושורא** [=תיקון החומה], **ופרשא** [=פרש ההולך סביבות העיר], **וטרזינא** [=שומר כלי זיין של בני העיר], **גובים** מהם, כי גם הם צריכים שמירה.

צדקה ופדיון שבויים, אין גובים מהם, כי אין להם הנאה מכך, ואינם בני מצוות. אולם כשיהיה להם כבוד מכך שמחשיבים אותם, מותר, כי יש להם הנאה בזה.

אלו מצרכי העיר גובים מרבנן

כל דבר המוטל על אנשי העיר, גובים גם מרבנן, אלא אם כן הוא דבר העשוי לשמירה, או שהוא דבר שאין מכבודם לעשות.

אגלי גפא [=שערי חומת העיר], **ופסי העיר** [=קרשי עץ לחזק שערי העיר], **ושורא** [=תיקון החומה], **ופרשא** [=פרש ההולך סביבות העיר], **וטרזינא** [=שומר כלי זיין של בני העיר], **אין גובים** מהם, כי אינם צריכים שמירה.

כריא פתיא [=רש"י מפרש חפירת בור לשתיית מים. ור"ח מפרש להסיר גבשושית מרחוב העיר], **אם** עושים על ידי פועלים, **וגובים ממון** לצורך זה, **גובים גם מרבנן, כי גם הם צריכים לזה.** אבל **אם אנשי העיר עושים זאת בעצמם, רבנן אינם עושים איתם, כי אין זה מכבודם.**

רבי לא רצה לפרנס עניים בשני בצורת

כשפתח רבי אוצרות מזון בשני בצורת, אמר שיכנסו אך ורק לומדי תורה, אבל עמי הארץ לא יכנסו, **כי לדעתו אין פורענות באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ.** כפי שהיה כשהטילו על בני טבריה מס לעשות עטרה למלך, וכשברחו משם עמי הארץ, בטל המס.

ורק כשנודע לו, שיונתן בן עמרם תלמידו אינו רוצה ליהנות מכבוד התורה, אמר שיכנסו אף עמי הארץ, כדי שיוכל תלמידו לקבל מזון בלא ליהנות מכבוד התורה.

הקב"ה חס על הכלב והעורב

הכלב מזונותיו מועטים, ולפיכך עשה הקב"ה, שתהא **אכילתו שוהה במעיו שלושה ימים.** ועל זה נאמר, "נותן לבהמה לחמה", בהמה בגימטריא כלב.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

[לפי ריבוי בני ביתו], ודיני ממונות בכל מקום בשלושה.

מניין שפדיון שבויים מצווה רבה

הנביא אומר, "וְהָיָה כִּי יֵאמְרוּ אֵלַיךְ אָנָּה נִצָּא וְאֶמְרָתְךָ אֶלֵּיהֶם כֹּה אָמַר ה' אֲשֶׁר לְמֹנֹת לְמֹנֹת וְאֲשֶׁר לְחָרֵב לְחָרֵב וְאֲשֶׁר לְרָעַב לְרָעַב וְאֲשֶׁר לְשָׂבִי לְשָׂבִי" (ירמיה ט"ו ב'), ואמר רבי יוחנן, כל המאוחר בפסוק קשה משלפניו:

חרב קשה ממות – א. סברא, בחרב גופו מתבזה. ב. שנאמר "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו", ללמד שהקב"ה בוחר להם מות שימותו בו, ולא דבר אחר שימותו בו.

רעב קשה מחרב – א. סברא, שהרעב מצטער הרבה עד שמת. ב. שנאמר, "טובים היו חללי חרב מחללי רעב".

שבי קשה מכולם – שביד השוברים לעשות בשבוי את כל הדברים, אם למות, אם לחרב, אם לרעב.

אופן גבייה וחלוקה של תמחוי

תמחוי של צדקה הם מאכלים שגובים מבני העיר בכל יום, ומחלקים אותם בכל יום לעניי עולם העוברים בעיר.

א. גביית המאכלים. בשלושה גבאים, משום שהחלוקה נעשית בסמוך לגבייה, ואם יגבו בשנים, יהיה עליהם לטרוח כל יום להביא שלישי לחלוקה, אבל כשיגבו בשלושה, יהיה התמחוי מזומן תמיד לחלוקה.

ב. חלוקת המאכלים. בשלושה אנשים, מהטעם המבואר לעניין חלוקת מעות הקופה.

כח בני העיר

בני העיר רשאים לשנות את מה שגבו לצורך הקופה והתמחוי, ולעשות מהם אף דברים אחרים, (ואפילו דברי הרשות), ומשמע בגמרא שצריכים להתנות על זה קודם הגבייה.

בני העיר רשאים להתנות על המידות, כלומר לקבוע שתהא סאת העיר גדולה יותר, או קטנה יותר. וכן רשאים להתנות על השערים, כלומר לקבוע שלא ימכרו דבר מסוים ביותר מסכום מסוים. וכן רשאים להתנות על שכר הפועלים. ורשאים להסיע על קיצתן, כלומר לקנוס את העוברים על התנאים שהתנו.

שלוש דרגות בסוגיה לעוסקים התורה ובמצוות

א. הגדולה שבכולם מוזכרת בכתוב, "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו", והכוונה בזה לשמש שלעתיד לבוא, שהוא שבעתיים כאור שבעת הימים, שהיו שבעתיים כאור שלנו, ולדרגא זו יזכו רבנו, דהיינו תלמידי חכמים העוסקים בתורה תמיד.

ב. דרגא שניה מוזכרת בכתוב, "והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע", והכוונה בזה לזוהר הרקיע שעל גבי החיות, שהוא כאור החמה, והוא יותר מאור כוכבים, ולדרגא זו יזכה דין שדן דין אמת לאמתו, וי"א גם גבאי צדקה.

ג. דרגא שלישית מוזכרת בכתוב, "ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד". וי"א שלדרגא זו יזכו גבאי צדקה. וי"א שלדרגא זו יזכו מלמדי תינוקות, [אבל גבאי צדקה עדיפים מהם].

דינים שנאמרו לגבאי צדקה מפני החשד

א. לא יבוא ליטול צדקה ביחידי, [אף כשאינו בא בכפייה ובשררה], שלא יחשדו אותו, שנוטל לעצמו. ואם נראים שני

אופן גבייה וחלוקה של קופה

קופה של צדקה הם מעות שגובים מבני העיר בכל זמן, ומחלקים אותם לעניי העיר כל ערב שבת, [שנותנים להם כדי צרכם למזונות שבוע]:

א. גביית המעות. בשני גבאים [לכל הפחות], משום שאין עושים שררות על הציבור בפחות משנים, שנאמר "והם יקחו את הזהב", ובגביית הצדקה יש שררה על הציבור, כי מי שאמדו אותו שיש לו לתת, ממשכנים אותו על הצדקה, ואפילו בערב שבת, כרב נתן בר אמי, שכפאו רבא [וגבאי נוסף], ונטלו ממנו 400 זוז לצדקה.

רבינו תם מפרש, שכפייה זו בדברים היא, ולא במעשים, שהרי אין ביי"ד של מטה מוזהרים לחייב את הציבור, מצוות עשה שמתן שכרן כתוב בצדן, ובמצוות צדקה נאמר "כי בגלל הדבר הזה יברכך ה'".

א"נ אם הציבור קיבל עליו שיכפוהו, ביי"ד כופים אף במעשים.

ור"י אומר שכופים על כך במעשים, כי יש במצוות זו גם איסור לאו, "לא תאמץ ... ולא תקפץ", וביי"ד מוזהרים למנוע את הציבור, מלעבור על איסורי לאו, אפילו מתן שכרם כתוב בצדן.

וריצב"א אומר שכופים על כך במעשים, כי בכל מצוות עשה שמתן שכרה כתוב בצדה, אין לביי"ד איסור לכפות במעשים, אלא שאינם חייבים לכפות, אבל אם כופים הרשות בידם.

ודווקא שררה אין עושים ביחיד, ואין גובים פחות משנים, אבל לאחריות היחיד נאמן, וממנים אותו להיות גזבר של צדקה.

ב. חלוקת המעות. בשלושה אנשים, מפני שחלוקה זו הרי היא כדיני ממונות, שהמחלקים מעיינים בצרכי כל אחד כמה לתת לו

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

בתוך ביתו, ואין בא עמו בחשבון מה עשה בכל דבר שנתן לו, מכל מקום **כשנותן לו ממון לעשות בו המלאכות, יצור וימנה** את הממון.

עני שבא ואמר פרנסוני במזונות

לדעת רב הונא, אין נותנים לו מזונות עד שיבדקו אם אומר אמת, וזאת משני טעמים. א. סברא היא, שהרי אינו ניזוק בכך, כי אינו עומד בבזיון בנתים. ב. קרא, שנאמר, "הלא פרוש לרעב לחמך", "פרוש" נכתב בשי"ן ולא בסמ"ך^נ, ללמד שמתחילה יש לפרש בבירור אם רעב הוא, ואחר כך לתת לו.

ולדעת רב יהודה [שתניא כוותיה], **נותנים לו מזונות מיד**, וזאת משני טעמים. א. סברא היא, שהרי אם יעכבו אותו, הוא מצטער בנתים ברעב. ב. קרא, שנאמר "הלא פרוש לרעב לחמך", "פרוש" נקרא בסמ"ך, ללמד שיש לפרוס לו מיד.

עני שבא ערום ואמר הלבישוני

לדעת רב יהודה [שתניא כוותיה], **אין נותנים לו בגדים, עד שיבדקו אם אומר אמת**, וזאת משני טעמים. א. סברא היא, כי אינו מצטער בנתים. ב. קרא, שנאמר "כי תראה ערום וְכִסִּיתוּ", כשיראה לך בבירור שהוא ערום, רק אז כסהו.

ולדעת רב הונא, נותנים לו בגדים מיד, וזאת משני טעמים. א. סברא היא, שהרי אם יעכבו אותו הוא מצטער בנתים, שעומד ערום בבזיון. ב. קרא, שנאמר "כי תראה ערום וכִסִּיתוּ", ללמד שיש לכסותו מיד כשנראה ערום.

כשאדם קונה 4 סאים תבואה בסלע הוא

מוכר ככר של רבע קב [=6 ביצים] בפונדיון

כלל בידינו שסלע אחד יש בו 48 פונדיונים. וכן בארבע סאים יש 48 חצאי קבים [שסאה = 6 קב, ואם כן, 4 סאים = 24 קב = 48 חצאי קב].

נמצא שלפי חשבון זה, כשאדם קונה 4 סאים בסלע, הרי הוא קונה חצי קב בפונדיון. אולם כשאופה אותו, ומוכרו כלחם, משתכר מחצה, ואם כן מוכר ככר של רבע קב [=6 ביצים] בפונדיון. וככר זה הוא שיעור מזון שתי סעודות, שכל סעודה 3 ביצים.

מה נותנים לעניים מהצדקה

עני העובר ממקום למקום, נותנים לו מזון ליום אחד, ולכן

^נ ובספרים שלנו כתיב, "הלא פרוש לרעב לְחַמְךָ" (ישעיה נ"ח ז')

גבאים בבת אחת, אף על פי שאחד פונה לשער, ואחד לחנות, מותר.

ב-ג. מצא מעות בשוק, [הרי הם שלו, ואף על פי כן] לא יתנם לכיסו, שלא יחשדוהו שנוטל לעצמו מעות של צדקה, אלא נותן לכיס של צדקה, ולכשיבוא לביתו יטלם ממנו. **וכן אם היה חבירו חייב לו מעות, והשיב לו בשוק**, לא יתנם לכיסו, שלא יחשדוהו שנוטל לעצמו מעות של צדקה, אלא **נותן לכיס של צדקה, ולכשיבוא לביתו יטלם ממנו**.

ד-ה. היו בידם מעות של צדקה, וצריכים לפורטם, **פורטים לאחרים ולא לעצמם**, שלא יחשדום שפורטים לעצמם בזול. וכן אם היה בידם מאכלים שגבו לתמחוי, ואין עניים לתת להם, **מוכרים את המאכלים לאחרים, ולא לעצמם**.

ו. כשמונים את הצדקה, **מונים אחת אחת, ולא שתיים שתיים**, שלא יחשדו אותם שנוטלים שתיים ומונים אחת.

דף ט'

כח יחידים לקנוס

כשם שיש לבני העיר כח לקנוס את העוברים על תקנותיהם, כך יש כח ליחידים לקנוס את העוברים על תנאם. כגון שני טבחים שהתנו ביניהם, שכל אחד ישחט בימים אחרים, ואמרו שהשוחט ביומו של חברו, יקרעו את עור הבהמה ששחט ויפסידו.

ומכל מקום מבואר בגמרא, שכל זה **כשאין כאן אדם חשוב**, אבל יש כאן אדם חשוב, צריכים לעשות את התנאי בפניו, ואם עשו תנאי שלא בפניו, אינו כלום. [ולא התבאר אם דין זה אמור רק בתנאי שהתנו יחידים או אף בתקנות העיר]

אין מחשבים עם גבאי צדקה והקדש

אין מחשבים עם גבאי צדקה והקדש, לומר היכן נתתם מעות שגביתם, וזכר לדבר, מה שנאמר לעניין בדק בית המקדש, "וְלֹא תִּשְׁבּוּ אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת הַכֶּסֶף עַל יְדֵם לְתֵת לְעֹשֵׂי הַמִּלְאכָה כִּי בְאֲמֶנָה הֵם עֹשִׂים" (מלכים ב' י"ב ט"ז). אולם ראייה גמורה אין משם, כי שם המלאכה מרובה, וטרודים בה מאוד, ולכן אי אפשר לעמוד על החשבון. אי"נ משום שהם היו צדיקים גמורים, ואין ללמוד מהם לשאר בני אדם.

ואף על פי שאין מחשבים איתם לומר היכן נתתם המעות, כשנותנים להם את המעות, יש לצור ולמנות אותם, כמו שנאמר בעניין "וַיִּצְרּוּ וַיִּמְנוּ". ומזה יש ללמוד, **שאף מי שיש לו גזבר נאמן**

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מקבל מזון שתי סעודות.

וביארו התוס', שהחלוקה נעשית בבקר ולא בלילה, ולכן נותנים בבת אחת שתי סעודות.

עוד כתבו התוס', שהדין הזה אמור במי שיש לו סעודה אחת עמו, כי עתה כשיתנו לו שתיים ויהיה לו שלוש יאכל אחת שחרית ואחת לערב, ואחת תשאר לו למחר כשיצא לדרך, שלא יצא בלא מזונות.

בא ללון, נותנים לו צרכי לינה, שהם מיטה וכו' לראשו.

בא לשבת, נותנים לו מזון 3 סעודות, שתי סעודות שקיבל בערב שבת, אחת יאכל בליל שבת, ואחת בשבת בבקר, ואלו השלוש, אחת יאכל לסעודה שלישית, ואחת למוצאי שבת, ואחת תהיה לו לבקר של יום ראשון שלא יצא בלא מזונות.

ואף על פי שאמר רבי עקיבא, עשה שבתך חול, ואל תזדקק לבריות, אין זה אלא במי שיש לו מזון שתי סעודות לשבת, שאין לו להיזקק לבריות עבור סעודה שלישית, אלא יעשה שבתו חול לאכול שתי סעודות, אבל זה שכבר נזקק לבריות לשתי סעודות, נותנים לו גם השלישית, ולא יהיה שבתו כיום חול.

וכל זה בעני שאינו מחזר על הפתחים, אבל **למד להיות מחזר על הפתחים, אין נותנים לו מקופה של צדקה כל צרכו, אלא דבר מועט** כשאר אנשים שנותנים לו דבר מועט.

שיעור חובת צדקה

אמר רב אסי, לעולם אל ימנע אדם את עצמו מלתת שלישית **השקל בשנה** לצדקה.

מעלת הצדקה

ואמר רב אסי, **שקולה צדקה כנגד כל המצוות.**

מעלת המעשה את אחרים

אמר רבי אלעזר, **גדול המעשה** אחרים לתת צדקה, **יותר מהעושים** עצמם.

מדברי התוס' מבואר שצדקה חשובה מבדק בית המקדש.

ההוצאות יכולות להשתנות

זכה למזל טוב, יקיים "פרוס לרעב לחמדך", **לא זכה**, יקיים "ועניי מרודים תביא בית", זו ממשלת רומי שצועקת תמיד הבו שאנו צריכים ... **ואף על פי כן** נחשב לישראל לצדקה, שנאמר "וּנְגִשְׁךָ צְדָקָה" (ישעיה סי"ז).

כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול

הנותן צדקה, כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

יש לומדים זאת מהכתוב, "**וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה פְּשָׁרָיו**" (ישעיה נ"ט י"ז), כמו השריון הגדול, העשוי מהרבה קשקשים.

ויש לומדים זאת מהכתוב "**וּכְבֹּגְד עֵדִים פֶּלַ צְדָקָתֵינוּ**" (ישעיה ס"ד ה'), כמו בגד העשוי מהרבה נימים קטנים.

עולא משגש אורחתיה דאימיה

[=עולל המשגש דרכי אמו]

כשרב אחדבוי בר אמי דחה דברי רב ששת, והשיבו בבדיחות, הקפיד עליו רב ששת, ונענש רב אחדבוי שנעשה אילם, ושכת תלמודו.

לפירוש רש"י – אמו של רב ששת באה וצווחה לפניו שיתפלל על רב אחדבוי, ולא השגיח בה, עד שגלתה דדיה לפניו, ואמרה לו, ראה דדים שינקת מהם, ועל שגרם לה להטות מדרכי הנשים, שלא השגיח בה עד שעשתה כך, נקרא **רב ששת** עולא משגש אורחתיה דאימיה.

לפירוש ר"ח – אמו של רב אחדבוי היתה מניקתו של רב ששת, והיא באה לפניו לצווח שיתפלל על בנה, ועל שגרם רב אחדבוי לאמו להתבזות לפני רב ששת, נקרא **רב אחדבוי** עולא משגש אורחתיה דאימיה.

טומאת המצורע

מצורע מוחלט, [שהכהן מטמא אותו על פי מראה טומאה שבו], **מטמא אדם אף באהל**, משום שהוקש למת.

ומצורע בימי ספורו, [אחר שסר ממנו הנגע, מביא ציפורים, וסופר שבעה ימים כדי שיוכל להיטהר לגמרי בהבאת קרבנות], אף על פי שנאמר בו "וטהר" בתחילת ימי ספורו, עדיין הוא **מטמא אדם**.

רב ששת רצה לומר שהדבר נלמד מהדין האמור בו, שמטמא בגדים. רש"י פירש שמטמא רק בגדים שלבוש בהם. ותוס' פירשו שמטמא גם בגדים שנוגע בהם.

ונדחו דבריו, שכן מצינו, שהמסיט נבילה מטמא בגדים ולא אדם. רש"י פירש שמטמא בגדים שלבוש בהם, וטומאה זו נקראת טומאה בחיבורים. ותוס' פירשו שמטמא בגדים שנוגע בהם.

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

הרודף צדקה

אמר רבי יצחק, הרודף צדקה, הקב"ה ממציא לו מעות, ועושה בהם צדקה.

אמר רב נחמן בר יצחק: הרודף צדקה, הקב"ה ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להם צדקה.

הרגיל לעשות צדקה

אמר רבי יהושע בן לוי, כל הרגיל לעשות צדקה, יהיו לו בנים בעלי חכמה [שהיא החיים האמיתיים], בעלי עושר [שיתנו צדקה], בעלי אגדה [שמכבדים אותם מתוך שהם דרשנים ומושכים את הלב].

דף י'

שאלות טורנוסרופוס הרשע בענין העניים

שאלת טורנוסרופוס הרשע: אם אלקיכם אוהב עניים, מפני מה אינו מפרנסם.

תשובת רבי עקיבא: כדי שניצול בהם מדינה של גיהנם.

שאלת טורנוסרופוס הרשע: אדרבה בזה תתחייבו, אין זה דומה אלא למלך שכעס על עבדו, וצווה שלא להאכילו, ובא אחר והאכילו, שהמלך כועס עליו, ובזמן הגלות אתם קרויים עבדים. תשובת רבי עקיבא: אין זה דומה אלא למלך שכעס על בנו, וצווה שלא להאכילו, ובא אחר והאכילו, שהמלך משגר לו דורון, ואף בזמן הגלות הוא כן.

מזונותיו וחסרונותיו קצובים מראש השנה

כשם שמזונותיו [=שכר שיתפרנס ממנו] של אדם קצובים לו מראש השנה [לכל השנה], כך חסרונותיו [=הפסדים] של אדם קצובים לו מראש השנה [לכל השנה], זכה למזל טוב, חיסר ממנו לצדקה, לא זכה, המלכות נוטלת ממנו.

המעלים עיניו מן הצדקה

רבי יהושע בן קרחה אומר, המעלים עיניו מן הצדקה, כאילו עובד עבודת כוכבים.

ולדעת חייא בר רב מדפתי, כשם שעונש עבודה זרה בסקילה, כך ראוי שמי שבא עני לידו ולא פירנסו, יענש בעניין הדומה לסקילה.

ורבי שמעון בן יוחי אומר שהדבר נלמד, ממה שמצינו, שמצורע מוחלט ומצורע בימי ספורו שווים לעניין שמכבסים בגדיהם, כי מטמאים אותם, ומתוך ששוים בטומאה זו, שווים גם לעניין שמטמאים אדם, [מלשון הגמרא משמע, שהדבר למד בבניין אב. אולם התוס' כתבו שהדבר למד בהיקש].

טומאת שרץ ושכבת זרע

שרץ מטמא אדם הנוגע בו, שנאמר "או איש אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא לו".

שכבת זרע מטמאת אדם הנוגע בה, שנאמר "או איש אשר תצא ממנו שכבת זרע", "או", לרבות את הנוגע.

גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשנה רבינו

משה רבינו אמר, "יגורתי מפני האף והחימה" [=שני לגיונות קשים להיפרע מן החוטאים], ולעומת זאת.

לדעת רבי אלעזר – העושה צדקה, כופה אף וחימה.

ולדעת רבי יצחק – העושה צדקה, כופה אף, אבל חימה אינו כופה.

דיין שנוטל שוחד

אמר רבי יצחק, כל דיין שנוטל שוחד מביא חימה עזה לעולם.

הנותן פרוטה לעני

הנותן פרוטה לעני, ומקיים בכך, "הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לַחֲמֵךְ וְעַנְיִים מְרֻדִים תְּבִיא בֵּית כִּי תִרְאֶה עֲרֵם וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשָׁרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם" (ישעיה נ"ח ז'), מתברך בשש ברכות האמורות בעניין. "א) אֵז יִפְקַע כַּשְׁחַר אוֹרֶךְ (ב) וְאַרְכֶּתֶךָ מִהֲרָה תִצְמַח (ג) וְהִלַּךְ לְפָנֶיךָ צִדְקָתְךָ (ד) כְּבוֹד ה' יֵאֱסֹף. (ה) אֵז תִּקְרָא וְה' יַעֲנֶה (ו) תִּשְׁוַע וַיֹּאמֶר הַגְּנִי אִם תִּסִּיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שְׁלַח אֶצְבַּע וַדְּבַר אֲנִי" (ישעיה נ"ח ח'–ט').

והמפייסו בדברים ומקיים בכך "וְתִפֵּק לְרַעֲב נִפְשָׁךְ וְנִפֵּשׁ נַעֲנָה תִשְׁבְּעֵךְ" (ישעיה נ"ח י'). מתברך באחת עשרה ברכות האמורות בעניין. [ני"מ שמתברך באחת עשרה ברכות, כשמפייס את העני בדברים, וגם נותן לו פרוטה. אולם התוס' כתבו, שעל פיוס הדברים לבדו, מתברך באחת עשרה ברכות]. "א) וְזָרַח בְּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךְ (ב) וְאַפְלַתֶךָ כַּצְהָרִים. (ג) וְנִחַךְ ה' תְּמִיד (ד) וְהִשְׁבִּיעַ בְּצַחְצְחוֹת נִפְשָׁךְ (ה) וְעֲצַמְתֶּיךָ יַחְלִיץ (ו) וְהִיִּיתְךָ כְּגֹן רִוְהָ (ז) וּכְמוֹצֵא מִים אֲשֶׁר לֹא כִזְבוּ מִימָיו. (ח) וּבְנוּ מִמֶּךָ חֲרִבוֹת עוֹלָם (ט) מוֹסְדֵי דוֹר וְדוֹר תִּקְוִים (י) וְקִרְא לְךָ גֹדֵר פְּרָץ (יא) מִשָּׁבֵב נְתִיבוֹת לְשֹׁבֵת" (ישעיה נ"ח י"ב).

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

וצדקה תציל ממות

נאמר, "לא יועיל הון ביום עֲבָרָה וְצִדְקָה תִצְלֵל מִמָּוֶת" (משלי י"א ד'), ופסוק זה מלמד, שהנותן צדקה, ניצול **מדינה של גיהנם**, שנאמר בו, "יום עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא" (צפניה א' ט"ו).

ונאמר, "לא יועילו אוֹצְרוֹת כֶּשֶׁע וְצִדְקָה תִצְלֵל מִמָּוֶת" (משלי י"ב), ופסוק זה מדבר, בנותן צדקה באופן המעולה, שהיא מצילה אותו אף **ממיתה משונה בעולם הזה**. וזו צדקה שהנותן אינו יודע למי נותן, והמקבל אינו יודע ממי קיבל, והיא מתקיימת כשנותן לכיס של צדקה, שממונה עליה אדם נאמן כרבי חנניה בן תרדיון.

מה יעשה אדם ויהיו לו בנים זכרים

רבי אליעזר אומר, יפזר מעותיו לעניים. רבי יהושע אומר, ישמח אשתו לדבר מצווה [לפני תשמיש].

אמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע במה תרום קרן ישראל? אמר לו, בכי תשא.

שאלו את שלמה בן דוד **עד היכן כוחה של צדקה**? והשיב: א. "פֶּזֶר נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמֻדַת לְעַד קִרְנוֹ תְרוּם כְּכַבֹּד" (תהילים קי"ב ט'). ב. "הוא מְרוֹמֵם יִשְׁפֹּן מְצֻדוֹת סְלָעִים מְשֻׁגְבוֹ לְחַמּוֹ נָתַן מִיָּמָיו נְאֻמִּים" (ישעיה ל"ג ט"ז).

שאלו את שלמה בן דוד **איזהו בן העולם הבא**? והשיב: כל "שכנגד זקניו כבוד", כלומר שחולקים להם כבוד בעולם הזה **מחמת חכמת זקנתם**, ולא משום עשרם.

עליונים למטה ותחתונים למעלה

רב יוסף בנו של רבי יהושע בן לוי, חלה, וגוע, ופרחה רוחו, ולאחר מכן שבה אליו רוחו.

וכשחזר, שאל אותו אביו, מה ראית? ענה לו, עולם הפוך ראיתי, עליונים למטה, ותחתונים למעלה, כלומר **אתם שהם חשובים כאן מחמת עושרם**, ראיתם **קלים**, ו**אתם שהם קלים כאן משום שהם עניים ושפלים**, ראיתם **חשובים**. אמר לו אביו, עולם ברור ראית.

כן פירש רש"י. ור"ח פירש, בשם הגאונים, שקבלה בידם רב מפי רב, שאמר רב יוסף עליונים למטה ותחתונים למטה, על שראה את שמואל יושב לפני רב יהודה תלמידו, כתלמיד היושב לפני רבו. ונענש בזה שמואל, על שפעם באה אשה לזעוק לפניו, ולא השגיח בה, ורב

עוד ממעלות הצדקה

אמר רבי אלעזר ברבי יוסי, כל צדקה וחסד שישראל עושים בעולם הזה **שלום גדול ופרקליטים** [=מליצי יושר] **גדולים בין ישראל לאביהם שבשמים**.

ר"י אומר, גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה.

עשרה דברים קשים נבראו בעולם

א. הר קשה – ברזל מחתכו.

ב. ברזל קשה – אור [=אש] מפעפעו [=מרככו].

ג. אור קשה – מים מכבים אותו.

ד. מים קשים – עבים סובלים אותם.

ה. עבים קשים – רוח מפזרתם.

ו. רוח קשה – גוף סובלו [שכל הגוף מלא רוח].

ז. גוף קשה – פחד שוברו.

ח. פחד קשה – יין מפיגו.

ט. יין קשה – שינה מפכחתו.

י. ומיתה קשה מכולם.

וצדקה תציל ממות.

ואני בצדק אחזה פניך

מכאן דרש רבי דוסתאי ברבי ינאי, שאדם הנותן פרוטה לעני, זוכה ומקבל פני שכינה.

ומכאן למד רבי אלעזר, לתת פרוטה לעני ואחר כך להתפלל, [בצדקה אחזה פניך בתפילה].

אשבעה בהקיץ תמונתך

אמר רב נחמן בר יצחק, [בהקיץ] אלו תלמידי חכמים, שמנודדים שינה מעיניהם בעולם הזה, ובשכר זאת [אשבעה תמונתך] הקב"ה משביעם מזיו השכינה לעולם הבא.

"מלוה ה' חונן דל"

מלוה ה' חונן דל (משלי י"ט י"ז), אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאומרו, כביכול עבד לווה לאיש מלווה.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון [דפים ב'–ג']</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

ולדעת רבי נחוניא בן הקנה, רובו הראשון של הפסוק [”צדקה תרומם גוי וחסד”], מדבר **בישראל** הקרויים ”גוי אחד בארץ”, והצדקה והחסד מרוממים אותם. וסוף הפסוק, [”לאומים חטאת”], מדבר **באומות העולם**, ואפשר שכוונתו לומר, שכל צדקה וחסד שהגויים עושים, **נחשב להם לחטא**.

גוי ששולח ליהודי כסף לעשות בו דבר מצווה

איפרא הורמיז אמו של שבור מלך פרס שלחה 400 דינרים לחלק לצדקה.

רבי אמי לא קיבל ממנה, משום שנאמר, ”בִּיבֹשׁ קְצִיחָה תִשְׁבְּרָנָה” (ישעיה כ”ז י”א), כלומר, כשתכלה זכות שבידם, וייבש מעשה צדקה שלהם, ישברו, שלא רצה שיתקיים המשך הפסוק, **”נָשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ”**, כלומר נותנות צדקה שלא יבשו.

ורבא קיבל ממנה, משום שלום מלכות, אלא כדי שלא תהיה זכות הצדקה גדולה כל כך, **חילק את הכסף לעניים גויים**, ולא לעניים יהודים. ואף על פי שאסור לגנוב דעת הבריות, אף לא דעת של גוי, אין בזה גניבת דעתה, כי יודעת שישראל מפרנסים גם עניים גויים.

ודווקא בזה, שאין גנבת דעת, מותר למעט במעשה הצדקה שלה, אבל כששלחה לרב יוסף מעות, שיעשה בהם מצווה גדולה, וקיבל ממנה מפני שלום מלכות, פדה בהם שבויים יהודים, כי רק פדיון שבויים יהודים נחשב מצווה גדולה.

דף י”א

צדקת בנימין הצדיק

אמרו עליו על בנימין הצדיק, שהיה ממונה על קופה של צדקה. פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת, אמרה לו, רבי, פרנסני. אמר לה, העבודה, כלומר נשבע אני, שאין בקופה של צדקה כלום. אמרה לו, רבי, אם אין אתה מפרנסני, הרי אשה ושבעה בניה מתים. עמד ופרנסה משלו. לימים חלה ונטה למות, אמרו מלאכי השרת לפני הקב”ה, ריבונו של עולם, אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו. מיד קרעו לו גזר דינו. תנא, הוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו.

יהודה הוכיחו, וכי לא נאמר ”אוטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה”.

ועוד שאל אותו אביו, ואנו, **תלמידי החכמים**, כיצד אנחנו שם? ענה לו, **כשם שאנו חשובים כאן, כך אנו חשובים שם**.

והוסיף רב יוסף ואמר, ושמעתי שהיו אומרים, **אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו**. ועוד שמעתי שהיו אומרים, **הרוגי מלכות אין אדם יכול לעמוד במחיצתם**.

ואמרו, שאין הכוונה לרבי עקיבא וחבריו, עשרת הרוגי מלכות, שכן בהם היו עוד מעלות אחרות מלבד היותם הרוגי מלכות, והכוונה להרוגי לוד, הם שני אחים, לוליינוס ופפוס, שמסרו עצמם על ישראל, שהודו על עצמם הריגת בת מלך, שהיו מאשימים את כל ישראל.

צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת

לדעת רבי אליעזר ורבי יהושע ורבן גמליאל ורבי אליעזר המודעי, חציו הראשון של הפסוק [”צדקה תרומם גוי”], מדבר **בישראל**, הקרויים ”גוי אחד בארץ”, שהצדקה מרוממת אותם. וחציו השני של הפסוק, [”וחסד לאומים חטאת”], מדבר **באומות העולם**, שכל צדקה וחסד שעושים, חטא הוא להם. וכל אחד אמר טעם אחר, למה חסד לאומים חטאת להם.

- לדברי רבי אליעזר, משום שאין עושים צדקה, אלא על מנת **להתגדל**. ואם לא יתגדלו מתחרטים על מה שנתנו.

- ולדברי רבי יהושע, משום שאין עושים צדקה אלא כדי **שתמשך מלכותם**.

- ולדברי רבן גמליאל, משום שאין עושים צדקה אלא כדי **להתייחר**. [וכל המתייחר נופל בגיהנם].

- ולדברי רבי אליעזר המודעי, משום שאין עושים צדקה אלא כדי **לחרף אותנו**.

ולדעת רבן יוחנן בן זכאי, אמנם חציו השני של הפסוק מדבר באומות העולם אלא שכוונת הפסוק, **שצדקה מכפרת על אומות העולם**, כחטאת המכפרת על ישראל.

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ. ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

והוריש בית אחד לבנו ראובן, ובית שני לבנו שמעון, כשחולקים את החצר, זה שיש לו שני פתחים, נוטל שני שלישי בחצר.

ולדעת רב חסדא, אין נפקא מינה ממה שיש לאחד שני פתחים, אלא בכך שנוטל ארבע אמות כנגד שני פתחיו, אבל בשאר החצר חולקים בשווה.

כמה פרטים בעניין נתינת 4 אמות כנגד הפתח

פירא דסופלי [=חפירה שנותנים בה גרעיני תמרים למאכל בהמה], אם היה לו פתח בסוף ביתו אצל החפירה, ודרך אותו פתח היה רגיל להשליך הגרעינים וליטלם, אין לו בחצר בשביל החפירה אלא ארבע אמות שלפני אותו פתח. אבל אם אין לו פתח כזה, אלא דרך פתח ביתו שהוא יוצא ונכנס בו היה רגיל לצאת לחצר, וללכת עד החפירה שלפני סוף ביתו, יש לו ארבע אמות בחצר לכל סביבות החפירה.

אכסדרה [=לפירוש רש"י הוא בניין בלא מחיצות. ולפירוש ר"י הוא בניין שיש לו 3 מחיצות ופרוץ מרוח רביעית], אין לה 4 אמות לפני הפתח, כי מאחר שהיא פרוצה, ניתן להיכנס לתוכה עם החמור, ולפרוק את המשא בתוכה.

אכסדרה רומיתא [=לפירוש רש"י יש לה מחיצות, אלא שאינן מגיעות לתקרה. ולפירוש ר"י יש לה 3 מחיצות גמורות, והרביעית 10 טפחים, אי"נ פחות מעשרה טפחים], יש לה 4 אמות לפני הפתח, כי מאחר שאינה פרוצה, אי אפשר לפרוק את החמור בתוכה, ויש לתת לה 4 אמות לפריקה חוצה לה.

אכסדרה דבי רב [=לפירוש רש"י יש לה מחיצות גמורות, אלא שהן מלאות חלונות. ולפירוש ר"י יש לה 3 מחיצות גמורות, והרביעית גבוהה 4 אמות אבל אינה מגיעה לתקרה, אי"נ הרביעית גבוהה 10 טפחים], יש לה 4 אמות לפני הפתח, כי מאחר שאינה פרוצה, אי אפשר לפרוק את החמור בתוכה, ויש לתת לה 4 אמות לפריקה חוצה לה.

בית שער [=בית קטן שלפני פתח טרקלין], יש לו 4 אמות לפני פתחו.

מרפסת שפתח עלייה פתוח לה ועולים אליה דרך סולם, יש לה 4 אמות בחצר לרגלי הסולם, ואפילו פתוחים למרפסת כמה פתחי עליה, אין לכולם אלא אותם 4 אמות.

לול של תרנגולים, אין לו 4 אמות לפני הפתח, כי אין צריך פריקה וטעינה, משום שהתרנגול מטפס ועולה בעצמו דרך ראש הכותל לתוך הלול.

מונבז המלך בזבז אוצרות בשנות בצורת

מונבז המלך, [בנה של הלני המלכה מזרע החשמונאים], בזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת, ואמר:

אבותי גנזו למטה.	ואני גנזתי למעלה.
אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו.	ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו.
אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות.	ואני גנזתי דבר שעושה פירות.
אבותי גנזו אוצרות ממון.	ואני גנזתי אוצרות נפשות.
אבותי גנזו לאחרים.	ואני גנזתי לעצמי.
אבותי גנזו לעולם הזה.	ואני גנזתי לעולם הבא.

שותפים שבאו לחלוק

ברוב הדברים, אם ניתן לחלק אותם לשותפים, באופן שאחר חלוקה, עדיין יהיה ביד כל אחד מהם חלק, ששמו הראשון עליו, וראוי לעשות בו מה שעושים בדבר השלם, כל אחד מהשותפים חולק על כורחם של שותפיו, ונוטל חלק הראוי לו. ואם כשיחלקו לא יהיה ביד כל אחד חלק, ששמו הראשון עליו, וראוי לעשות בו מה שעושים בדבר השלם, אין חולקים אותו אלא בהסכמת כולם.

ובכתבי הקדש [עשרים וארבעה ספרי התנ"ך], אפילו אם כולם מסכימים לחלוק אותם, אין חולקים. ודין זה אמור כשהיו רגילים לכותבם בגליון כספר תורה שלנו, שבאופן הזה, גנאי הדבר לחתכם.

חצר שיש בה דין חלוקה

חצר שיש בה דין חלוקה, היא חצר שיש בה לכל אחד מהשותפים את הדברים הבאים:

א. 4 אמות על 4 אמות לתשמישי החצר.

ב. 4 אמות כנגד רוחב הפתח, לפרוק משא שמביאים על החמור, שסתם בית אי אפשר להכניס חמור לתוכו, לפרק משאו, אלא מפרקים אותו חוץ לבית, וצריך לשם כך 4 אמות אחרות מאלו שנתנו לתשמישי החצר. וארבע אמות אלו כנגד כל רוחב הפתח, שאם הפתח ארבע אמות, יש כאן ארבע אמות על ארבע אמות, ואם הפתח שמונה אמות יש כאן שמונה אמות על ארבע אמות.

לזה שני פתחים ולזה פתח אחד

לדעת רב הונא, חצר מתחלקת לפי פתחיה, שאם היה לאחד חצר ושני בתים פתוחים לה, בבית אחד שני פתחים, ובשני פתח אחד,

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רזיה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון [דפים ב'–ג']</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

מחיצה כנגד כל רוחב המבוי, ואין בכך מניעה משאר בני המבוי ללכת לביתם, כי הם סמוכים יותר לצד הפתוח של המבוי, אבל הוא ממעט את שטח המבוי, וכשיכנסו בני אדם יהיו דחוקים בו יותר מעכשיו.

לדעת רבי – לכל בן מבוי יש זכות במבוי, מפתח המבוי עד פתחו, ולא יותר, ולכן **החיצונים אינם מעכבים על הפנימיים מלסתום כנגד פתחם**.

ולדעת רבי שמעון בן אלעזר – לכל בן מבוי יש זכות בכל המבוי, ולכן **אפילו החיצונים מעכבים על הפנימיים, מלסתום כנגד פתחם**.

דף י"ב

בית סתום שיש בו מת

אם כשסתמו את פתחו, **לא פרצו את פצימיו** [=לא סילקו את המזוזות והמשקוף], הרי זה נידון כבית שפתחו פתוח, ואינו **מטמא** כל סביביו כבית סתום אלא **כנגד הפתח בלבד**.

ואם פרצו את פצימיו, מטמא הוא כל סביביו. **רש"י מפרש**, שמטמא 4 אמות מכל צד, כי מאחר שנסתם, הרי זה **כקבר**, וחכמים טימאו סביבות הקבר 4 אמות, כדי שלא יתקרבו עושי טהרות ויטמאו בו. **ורבינו שמשון מפרש**, שאינו מטמא כל סביביו ממש כקבר, כי אינו דומה לקבר שגזרו בו טומאה סביביו שמא יתקרבו אליו שהרי קבר הוא תחת הקרקע, ויש חשש שיאהילו עליו, אם יתקרבו, מה שאין כן בית, שניכר לכל, ואין חשש שיטמאו בו, אלא שכנגד פתחו יש לטמא 4 אמות, כי ודאי המת עתיד לצאת מכאן, ומאחר שנסתם לגמרי פתחו הראשון, ויש להסתפק בכל הזיזים הבולטים שבו, שמא מכאן יפתחו פתח להוציא את המת, לכן הבית **מטמא כנגד כל הזיזים הבולטים שבו**, שמא דרכם יצא המת.

מצר שהחזיקו בו רבים

אם הוחזקו בני עיר אחרת להיכנס לעיר זו בפתח מסוים, מעכבים הם על בני העיר הזו לסותמו, אפילו אם יש להם דרך אחרת להיכנס לעיר, שכל מצר שהחזיקו בו רבים ברשות, **אסור לקלקלו**.

מבוי הפתוח לרשות הרבים, משועבד לבני רשות הרבים להיכנס לתוכו מפני הדוחק, [ולא רק 4 אמות הסמוכות לרשות הרבים, שנידונות כרשות הרבים לענין טומאה, אלא כל המבוי], ולכן אין לבני המבוי רשות לבנות לו דלתות, למנוע כניסת בני רשות הרבים.

בית שחציו מקורה – אין לו 4 אמות לפני פתחו, כי אין דרך לתת כלים במקום שאין בו גג, ומאחר שהחצי שאינו מקורה פנוי מכלים, אפשר להכניס שם את החמור לפרוק, ואפילו כשהחצי שאינו מקורה הוא הפנימי.

בית סתום, אם כשסתמו את פתחו, **לא פרצו את פצימיו** [=לא סילקו את המזוזות והמשקוף], הרי זה נידון כפתח פתוח, כי הסתימה עומדת להיפתח, ויש לו 4 אמות לפני הפתח הסתום. אבל אם **פרצו את פצימיו**, אין לו 4 אמות לפני הסתימה. [דין זה כתוב בדף י"ב].

חלוקת זבל שבחצר

זבל שבחצר, [הראוי לזבל בו את השדות], מתחלק לפי פתחים, לפי שדרך הפתחים השליכו שם, עד שנעשה אשפה.

חלוקת אכסניה

אכסניה מתחלקת לפי בני אדם. רש"י מפרש, שאכסניה הוא חיל של מלך, המוטל על בני העיר לתת להם אכסניה בבתיהם, ומס זה מתחלק לפי בני אדם הדורים בכל בית.

ור"ח פירש שאכסניה היא שיירה שחנתה במקום אחד, והזבל שלהם מתחלק לפי בני אדם.

בן מבוי אחד הבא לפתוח פתח למבוי אחר

מי שהיה ביתו בין שני מבואות, והיה לו פתח לאחד מהם, ובא לעשות פתח למבוי האחר, בני המבוי האחר מעכבים עליו, שלא יפתח פתחו למבוי שלהם.

ואם מקודם לכן כבר היה לו פתח למבוי האחר, וניסתם, אם כשנסתם פרץ את פצימיו, [סילק את המזוזות והמשקוף], גילה דעתו שסילק עצמו וזכותו מאותו מבוי, ושוב אינו רשאי לפתוח את הפתח הזה. **ואם לא פרץ את פצימיו**, זכותו לפתוח את הפתח כבתחילה.

בן מבוי הבא לסתום כנגד פתחו

רש"י מפרש, שהכוונה לבן מבוי הרוצה לבנות מחיצות סביב 4 אמות שיש לו במבוי כנגד הפתח, ובכך גורם לבני המבוי להקיף סביב המחיצה.

ור"י הקשה על פירושו, משום שלא מצינו שיהיה לאדם 4 אמות כנגד פתחו שבמבוי.

ור"י מפרש, שהכוונה לבן המבוי היושב בסופו הסתום, ורוצה לעשות

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת ררזה (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון [דפים ב'–ג']</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הדברים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

דברי נביאות בלא טעם. ובבבל, שיעור כרם שיש בו כדי חלוקה, הוא שיהיה לכל אחד **36 גפנים**, והטעם לזה כי צריך יום אחד לעדור בהם.

גינה – במקומו של תנא קמא, כדי שיהיה לכל אחד **מקום זריעת** $\frac{1}{2}$ **קב** ירק, ובמקומו של רבי עקיבא, כדי שיהיה לכל אחד **מקום זריעת** $\frac{1}{4}$ **קב** ירק. [דין זה מבואר במשנה]. וכן אפשר להעמיד דבריהם, כשם שהעמידו בגמרא דברי תנא קמא ורבי יהודה בשדה. אולם יתכן שדין זה אינו תלוי בחילוק מקומות, אלא בכל מקום כן דעתם, ויש כאן מחלוקת בדין.

נבואה מחורבן בית המקדש

אמר רבי אבדימי דמן חיפה, **מיום שחרב בית המקדש, ניטלה הנבואה מנביאים** [שאינם חכמים], ונותרה רק **ביד החכמים**, תדע שכך הוא, שכן פעמים אדם גדול אומר דין מסברא, ונמצא שכן הוא הלכה למשה מסיני.

וחכם עדיף מנביא, שנאמר **וְנִבְּא לְבַב חֻכְמָה** (תהילים צ"ב), קטן נתלה בגדול.

ואמר רבי יוחנן, **מיום שחרב בית המקדש, ניטלה נבואה מן הנביאים, וניתנה לשוטים ולתינוקות.**

נבואת השוטה למלכות מר בר רב אשי

שמו של מר בר רב אשי היה טביומי, [ולגרסת רבינו גרשום כן היה שמו של רב אשי, ונקרא רב אשי משום שם לווי], יום אחד שמע שוטה שאומר, **"ראש ישיבה שמולך עכשיו במתא מחסיה חותם טביומי"**, אמר אני הוא, אם כן עומדת לי השעה. הלך למתא מחסיה, ושם עמדו להמליך את רב אחא מדפתי, אלא משום שבא לשם, שלחו שני תלמידי חכמים להימלך בו, ועכבם אצלו עד ששלחו לו עוד, ועמדו אצלו עשרה, ואז פתח ודרש להם, ונעשה בכך ראש ישיבה, [וקודם לא דרש, כי אין פותחים בכלה פחות מעשרה].

כשראה רב אחא שלא נעשה הוא ראש ישיבה, אמר על עצמו, כל המריעים לו, לא במהרה מטיבים לו. מפירוש רש"י משמע, שהתכוון לומר, הואיל ונדחת השעה, שוב לא ימליכוני. אבל התוסי' פירשו, שבאותה שעה היה סבור, שלאחר זמן ימלוך, אלא שלא יהיה במהרה, ורק לבסוף, כשראה שלא נעשה ראש ישיבה כלל, אמר, כל המריעים לו, לעולם אין מטיבים לו.

נבואת בת רב חסדא על מי שישאנה

בת רב חסדא כשהיתה תינוקת, ישבה בחיק אביה, ולפניו ישבו

שדה שיש בה דין חלוקה

שדה שיש בה דין חלוקה, היא שדה **שאחר שיחלקו אותה, יהיה לכל אחד חלק שראוי לטרוח בו בעבודת שדה.**

במקומו של רבי יהודה היתה קרקע משובחת וטובה, שראוי לטרוח בה **כשיש בה מקום זריעה של 4.5 קבין** [=3/4 סאה, כלומר 37.5 אמה על 50 אמה].

ובמקומו של תנא קמא היתה קרקע משובחת וטובה פחות, שראוי לטרוח בה **רק כשיש בה מקום זריעה של 9 קבין** [=1.5 סאה, כלומר 75 אמה על 50 אמה].

ובבבל שאין הקרקע טובה כל כך, אין ראוי לטרוח בה, אלא **כשיש בה כדי עבודת יום אחד**, [כי ליום אחד יוכל לשכור פועלים ושוורים, אבל למחצית יום לא ימצא]. ונחלקו חכמים איזו עבודה.

רש"י מפרש, שלדעת אחד, הכוונה ליום אחד של חרישה בשעת הניר. [ולגרסא ראשונה, מדובר במקום שהקרקע קשה, שאז גם בשעת הזרע משך החרישה יום אחד. ולגרסא שניה, כן הדין בכל מקום, כי אף שבשעת הזרע שוהים בחרישה אחת פחות מיום אחד, מכל מקום מאחר שחורשים פעם אחת קודם הזריעה, ופעם שניה אחריה, ביחד שוהים בחרישה יום שלם]. **ולדעת אחד הכוונה ליום אחד של חרישה בשעת הזרע**, שאז הקרקע נוחה לחרישה, אחרי שכבר נחרשה בשעת הניר. [ולגרסא ראשונה, בשעת הניר שוהים בחרישה אחת יום ומחצה, וחורשים פעם נוספת עד תשלום היום השני. ולגרסא השנייה, בשעת הניר שוהים בחרישה אחת שני ימים, מחמת רוב הטורח שיש בשעת הניר].

ותוסי' מפרשים, שלדעת האחד, הכוונה ליום אחד של חרישה, [וכשיבוא לזרוע, גם כן יארך הדבר יום שלם, כי בשעת הזריעה חורשים עמה, והדבר נמשך יום שלם]. **ולדעת האחד הכוונה ליום אחד של זריעה**, [ובשעת החריש חורש יום ומחצה פעם אחת, וחורש שוב עד סוף היום השני].

דוולא כרם וגינה שיש בהם דין חלוקה

דוולא – רש"י מפרש, שהוא **בור שמשקים ממנו שדה**, ויש בו דין חלוקה, אם יש בו די מים כדי להשקות שדה **כדי פעולת יום אחד לכל אחד**, שאז יוכל כל אחד לשכור פועל למלאכה זו. ור"ח מפרש, שהוא **שדה שמשקים אותה בדליים**, ויש בה דין חלוקה, אם יש לכל אחד כדי שישכור פועל יום שלם להשקותה.

כרם – לדברי אבוב דשמואל, יש בה כדי חלוקה, אם יש לכל אחד שטח אדמה של **שלושה קבין** [=חצי סאה, כלומר 25 אמה על 50 אמה], וכן אמר סומכוס. אולם רבי יוסי אמר על זה, אין אלו אלא

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

נהנה, וחבירו לא חסר, שלא ישלם לו, אבל לכתחילה אין מחייבים את זה שלא חסר שיהנה את חבירו.

ולדעת רב יוסף, אין כופים את האחים, שיתנו לו את השדה הסמוכה לשדהו.

רבינו תם מפרש שמחלוקת זו אמורה בכל האופנים, כי לדעת רב יוסף, לעולם יכולים לומר לו, שהשדה שווה להם הרבה, ולא ימכרו לו זכות שיש להם בה, אלא בדמים מרובים.

ורש"י מפרש, שלא נחלק רב יוסף עם רבה, אלא כשיש לאחים טעם לחוש שיפסידו, אם יתנו לו את השדה, כגון ששתי השדות הן שדות בית הבעל, ופעמים אחת מתברכת מחברתה, או שהיו כל אחת על יאור [=נגר] אחר, שפעמים זה יבש וזה לא, אבל כששתי השדות על יאור אחד, מודה רב יוסף, שאין להם הפסד לתת לו שדה שסמוכה לשדהו, וכופים אותם על מידת סדום. [ואב"י אמר, שאף בזה יש להם הפסד, אם יתנו לו את השדה שסמוכה לשדהו, כי טוב להם שיהיו שדותיהם משתמרות בין שדותיו, אולם דבריו דחויים].

שני אחים [פשוטים] שירשו שדות

אם היו שתי שדות כל אחת על יאור אחר [לפירוש רבינו תם]:

לדעת רבה – אף על פי שיש לכל אחד זכות בשתי השדות, כופים על מידת סדום, וכל אחד נוטל שדה שלמה, כדי שיהיה כל חלקו יחד, ולא יחלקו כל שדה לשני חלקים, ויטלו חצי בכל שדה.

ולדעת רב יוסף – חולקים כל שדה לשתיים, וכל אחד נוטל חצי בכל שדה, ואין כופים לתת לכל אחד שדה שלימה, כי אם יעשו כן עלול האחד להפסיד משום שפעמים יאור זה יבש וזה לא ואין החלוקה שווה.

ואם היו שתי השדות על יאור אחד כל אחת מעבר אחר [לפירוש רבינו תם]:

בזה מודה רב יוסף – אף על פי שיש לכל אחד זכות בשתי השדות, כופים על מידת סדום, וכל אחד נוטל שדה שלמה, כדי שיהיה כל חלקו יחד, ולא יחלקו כל שדה לשני חלקים, ויטלו חצי בכל שדה.

ולדעת אב"י – חולקים כל שדה לשתיים, וכל אחד נוטל חצי בכל שדה, ואין כופים לתת לכל אחד שדה שלימה, כי יש בזה הפסד, לרצוה להרבות האריסים, [יתכן משום שכשיהיו לו שתי שדות יוכל לתת כל אחת לאריס אחר ועל ידי שכל אחד ירצה להראות שעובד טוב יותר ירוויח אבל כשתהיה לו שדה אחת לא יוכל לתת אותה לשני אריסים שאין דרך לחלוק שדה אחת לשתי אריסים], ודבריו דחויים בגמרא.

דף י"ג

רבא ורמי בר חמא. אמר לה אביה, את מי מהם תרצי שיהיה אישך. ואמרה, את שניהם. אמר רבא, ואני אחרון. וכך היה.

דעת אחר אכילה ושתייה

אמר רבי אבדימי דמן חיפה, קודם שיאכל אדם וישתה, יש לו שתי לבבות, [שאינו מסכים לדעה שלמה], לאחר שאוכל ושותה, אין לו אלא לב אחד, שנאמר, "וְאִישׁ נְבוּב וְלִבָּב" (איוב י"א י"ב), כלומר, איש חלול, שכרסו ריקה, יש לו שתי לבבות.

ואמר רב הונא בריה דרב יהושע, הרגיל ביין, אפילו לבו אטום כבתולה, יין מפקחו, שנאמר "וְתִירֹשׁ יִנְוָב בְּתַלְוֹת" (זכריה ט' י"ז), כלומר היין יפתח לב סתום כבתולה.

כשבכור נוטל פי שנים נוטל את שני החלקים כאחד

ורש"י פירש, שהרי שניהם חלקו הם, והרי הם כחלק אחד.

ותוס' פירש, שהדבר למד ממה שנאמר, "פי שנים", להקיש חלק בכורה לחלק פשוט.

היבם נוטל שני חלקים בירושה

אחד שלו ואחד של אחיו המת

לדעת אב"י, היבם נוטל את שני החלקים כאחד, כבכור שנוטל את שני חלקיו כאחד.

ולדעת רבא, מאחר שנאמר ביבם, "והיה הבכור", הרי זה בא למעט, שרק לעניין זה שהבכור מייבם, יש כאן דין בכור, אבל לעניין נטילת חלק המת עם חלקו אינו כבכור.

אחים שירשו כמה שדות והיתה אחת

מהן סמוכה לשדה של אחד האחים

לדעת רבא, על זה נאמר כופים על מידת סדום, ונותנים לו את השדה שסמוכה לשדהו, שהרי הוא נהנה שיהיו שדותיו סמוכים, והם לא חסרים כשיטלו שדות אחרות כנגד זו.

ולפירוש ר"י, כפייה זו דין תורה היא, ומה שהוצרכה תורה לכתוב פסוק מיוחד, ללמד שבכור נוטל שני חלקיו כאחד, ולא למדנו זאת מחמת שכופים על מידת סדום, כי בכור אינו נוטל אלא כשני אחים, ושני אחים אינם יכולים לכפות על השאר שיתנו להם חלק ביחד, כי עדיין אין להם כלום. א"י הטעם שנאמר פסוק מיוחד בבכור, כי חלק בכורה מתנה הוא, ובמתנה אין כופים על מידת סדום.

ולפירוש ריצב"א, כפיה זו תקנת חכמים היא, אבל מדין תורה ודאי אין לכופם, כי לא אמרו אין כופים על מידת סדום, אלא שאם אדם כבר

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחל (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	--	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

עבד וחצי בן חורין, שיכול לקנות את חציו המשועבד מהאדון, אבל האדון אינו יכול לקנות ממנו את חציו המשוחרר, משום שאין בן חורין נעשה עבד], אין כאן דין גוד או אגוד.

עוד מבואר בגמרא, שאין הדין הזה אמור, אלא באומר לשותפו, מה שתחפוץ נעשה, או אתה תקנה, או אני אקנה, אבל כשלו עצמו אין אפשרות לקנות [מחמת עניו], ובא לומר לחבירו אתה תקנה, אין בכך כלום, כי שותפו יאמר לו שמוכן למכור ולא לקנות.

ולדעת רב נחמן [הסובר שכן דעת רבן שמעון בן גמליאל], אין לשותפים דרך לכפות זה על זה לבטל שותפות, אלא בדבר שיש בו כדי חלוקה, אבל כשאין בו כדי חלוקה, **אין האחד אומר לחבירו גוד או אגוד.**

בכור ופשוט שירשו עבד או בהמה טמאה

אם משתמשים בהם בשותפות, בכל שלושה ימים הבכור עובד בהם שני ימים, והפשוט יום אחד.

רבינו תם מפרש, שאף על פי שבכל דבר הבכור נוטל פי שנים, בזה יש **חידוש** שחולקים כן, **כי עבודת שני ימים רצופים, שווה יותר מפי שנים מעבודת יום אחד**, שאם יש עיר רחוקה מהלך יום אחד, שמשתכרים בה הרבה, כי יש שם סחורה בזול, לבכור יש שהות ללכת לשם, ולפשוט אין שהות ללכת לשם.

ור"י מפרש, שאף על פי שבכל דבר הבכור נוטל פי שנים, בזה יש **חידוש** שחולקים כן, **כי כששנים קונים בהמה כדי להשכירה לחרישה, חולקים בשכרה בשווה, אפילו אם האחד נתן יותר מחבירו, וכאן כל אחד נוטל כפי חלקו. והטעם לזה, כי כשקונים להשכיר, דעתם שיחלקו בשכר בשווה, אבל כשירשו לא היתה דעתם אלא שכל אחד יטול חלקו.**

לדעת רב נחמן, כך יעשו, עד שיתרצו שניהם לבטל את השותפות.

ולדעת רב יהודה, כך יעשו, עד שהאחד ירצה לבטל השותפות, ולומר לחבירו גוד או אגוד.

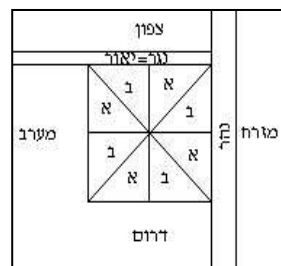
דין חצי עבד וחצי בן חורין

מתחילה אמרו בית הלל, שמי שחציו עבד וחציו בן חורין, [כגון שהיה עבד של שני שותפים, ושיחרר האחד את חלקו], יעבוד מחצית מזמנו לרבו, ומחצית מזמנו לעצמו, [כשם שהיה עובד את שני השותפים עד עתה].

אלא **מכיוון שבמצבו אינו יכול לשאת אשה, ולקיים הכתוב "לא תהו בְרָאָה לְשֵׁבֶת יִצְרָה" (ישעיה מ"ה י"ח), הוודו לדברי בית שמאי, שכופים את האדון של החצי המשועבד, לשחררו, כדי שיוכל לשאת**

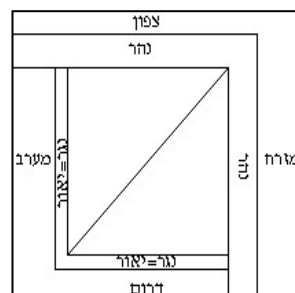
היתה שדה אחת שבמזרחה עובר נהר ובצפונה עובר יאור [לפירוש רש"י]:

מאחר שהנהר טוב מהנגר, והסמוך למים טוב מהרחוק מהמים, **יש לחלקה לשמונה חלקים, שיהא לשניהם בשווה סמוך לנהר ולנגר.**

היתה שדה אחת שבמזרחה וצפונה נהר ובמערבה ובדרומה יאור [לפירוש ר"ח]:

חולקים אותה באלכסון, מקרן מזרחית צפונית, לקרן מערבית דרומית, ויהיה לכל אחד נהר ונגר.

גוד או איגוד [=משוך או אמשוך]

לדעת רב יהודה [הסובר שכן דעת כל התנאים], **שותפים בדבר שאין בו כדי חלוקה, אף על פי שאין האחד יכול לכוף את חבירו לחלוק את הדבר, יכול הוא לכוף את חבירו להיפרד מהשותפות, על ידי שיאמר לו גוד או איגוד, כלומר או קנה את חלקי, או מכור לי חלקך.**

מפירוש רש"י משמע, שהמשלם לקנות את חלק חבירו, הוא קובע את המחיר שישלם. אולם לא מסתבר שכוונתו לכך, אלא שישלם את המחיר שראוי לשלם.

ור"י מפרש, שהאחד יכול לקבוע איזה מחיר שירצה, אפילו הרבה יותר משווי האמיתי של הדבר, ויאמר לחבירו, או שתקנה ממני במחיר הזה, או שאני אקנה ממך במחיר הזה.

ואין זה נראה לריצב"א, שאם כן, כל עשיר יוכל לסלק את שותפו העני.

ומבואר בגמרא, שאין הדין הזה אמור, אלא כששני השותפים יכולים לקנות, אבל כשרק האחד יכול לקנות, כגון מי שהוא חצי

<p>כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר</p>		<p>לעילוי נשמת מרת רחוב (שושנה זיסל) ע"ה בת הר"ר שמעון ז"ל נלב"ע ו' בשבט תשס"ז ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>בקיצור</p>	<p>סיכומי סוגיות מסכת בבא בתרא פרק ראשון (דפים ב'–ג')</p>		<p>לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה</p>
---	--	---	----------------------	--	--	--

כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מה שעלה בידו מכל מה ששנה ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם (מאירי סוף הוריות)

אשה, ולהוליד ילדים.

שני אחים שירשו מרחץ או בית הבד
אם מוצאים בני אדם להשכיר להם, משכירים, וחולקים בשכר, שהרי לכך הם מיועדים^א. ואם אינם מוצאים בני אדם להשכיר להם, ישתמשו בהם בעצמם. אבל לחלוק אי אפשר, שאין בהם דין חלוקה.

וכשהאחד אומר לאחיו, גוד או אגוד, אם האומר כן עשיר, שיכול לקיים דבריו ולקנות, בזה נחלקו רב יהודה ורב נחמן, אם יש דין גוד או אגוד, [כמבואר לעיל]. אבל כשהאומר כן עני הוא, שאינו יכול לקיים דבריו ולקנות, הכל מודים שאינו יכול לחייב את אחיו לקנות ממנו, והשותפות קיימת.

טול אתה שיעור ואני פחות

כבר התבאר בדף י"א, **שדבר שאין בו כדי חלוקה**, כלומר שאם יחלקו אותו לא ישאר ביד כל אחד מהשותפים חלק ששמו הראשון עליו, וראוי לעשות בו מה שהיו עושים בדבר השלם, אין חולקים אותו אלא מדעת כל השותפים.

לדעת התנא של הברייתא – כל זה כשהבא לחלוק על כרחו של חברו, רוצה שיחלקו בשווה, והטעם הוא, כי אין להניח ביד כל אחד דבר שאינו ראוי למלאכתו. אבל **אם הבא לחלוק אומר, טול אתה שיעור ואני פחות**, כגון בחצר שיש בה שש אמות, ואומר לו טול אתה ארבע אמות, ואני שתי אמות, מאחר שמניח ביד חברו חלק ששמו הראשון עליו, **אין בידו לעכב את החלוקה**. ולדברי רב יהודה, מסתבר שכן דעת רבן שמעון בן גמליאל.

ולדברי רב נחמן דעת רבן שמעון בן גמליאל כך היא – דבר שאין בו דין חלוקה, אין חולקים אותו על כרחו של אחד השותפים, אפילו אומר לו חברו, טול אתה שיעור ואני פחות, כי **יכול לטעון כנגדו, אין לי לשלם** לך על שאני מקבל חלק גדול, **ומתנה אינו חפץ לקבל**, שנאמר "ושונא מתנות יחיה".

וכדי שלא יפסיד האדון חנם, מתחייב העבד לשלם לו את שווי חציו, שהיה משועבד לו, וכותב לו שטר חוב על כך.

והסיבה שאינו יכול לשאת אשה :

כי **בשפחה** הוא אסור בלאו **"ולא יהיה קדוש מבני ישׂראל"** (דברים כ"ג י"ח), האוסר בן חורין בשפחה, [והאיסור הוא על חציו המשוחרר].

ובבת חורין [ובנתינה] אסור הוא בלאו, **"לא תהיה קדשה מבנות ישׂראל"** (דברים כ"ג י"ח), האוסר בת חורין בעבד, [והאיסור הוא על חציו העבד].

ואמנם **בממזרת** מותר הוא מעיקר הדין, אלא שאין זו תקנה, שיישא ממזרת, כי אין להרבות ממזרים בישראל.

ואין לומר שידחה עשה "פרו ורבו", **את הלאו** "לא יהיה קדוש", וזאת משלושה טעמים: [א] משום שאין עשה דוחה לא תעשה, **אלא כשקיום העשה הוא באותה עשה שעוברים בלאו**, אבל כאן הלאו הוא משעת העראה, והעשה אינו אלא בגמר הביאה. [ב] משום שהאשה אסורה בלאו הזה, **ואין עשה שידחה אותו אצלה**, שהרי אינה מחוייבת ב"פרו ורבו", ואפילו אם היתה מחוייבת בזה, הלא יכולה לקיים עם אחר. [ג] משום שאין עשה דוחה לא תעשה, **אם יש אפשרות לקיים את שניהם**, ולא לעקור את הלאו, וכאן יש אפשרות לא לעקור את הלאו, על ידי שישחררו את העבד.

ומה שנתנו טעם שיש לשחררו, משום "לא תהוה בראה לשבת יצרה", ולא משום "פרו ורבו". [א] משום שרק מצוות "שבת", **מוטלת גם על צד עבדות** שבו. [ב] כי רק מחמת מצוות "שבת", **שהיא מצווה רבה**, כופים את הרב לשחררו, אבל מחמת שאר מצוות, ובכללם פרו ורבו, אין לכפות את הרב לשחרר את העבד לקיימם, כי פטור הוא מלקיימם מחמת שהוא אנוס.

ומה שהתירו לאדון לשחררו, ולעבור על העשה, "לעולם בהם תעבודו", אף שבשאר מקומות אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, הטעם שכאן התירו, **משום מצווה רבה**, של יישוב העולם.

^א בדף קע"ב מבואר, שמשתמשים בו, כמו שהשתמש בו אביהם, ולכן אם היו עומדים למרחץ הרבים, הדין כנ"ל. אולם אם היו עומדים למרחץ הבעלים בלבד, בכל אופן אין יכולים להשכירם לאחרים.